

QUADERNS

de formació

4

dossier sobre

partit

i lluita pel

socialisme

edita: convergència socialista de catalunya

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC

PRESENTACIÓ

La finalitat dels partits polítics és representar i defensar, tot participant en interaccions, els interessos de les diferents classes socials dins el marc de la societat capitalista. Els partits s'acusen als partits obrers i populars dels seus organitzadors defensors dels interessos de les classes explotades i oprimides.

El present Quadern de Formació pretén oferir un conjunt de materials sobre alguns de les qüestions més candides relatives als partits polítics en les classes treballadores. Així, amb l'ajuda d'una reflexió col·lectiva dels participants, s'ajuda a la perspectiva de la formació del partit de les classes de Catalunya.

La teoria del partit ha canviat en el curs dels anys, tradicionalment un tema de profunda preocupació per el moviment obrer i recusat de classe a jutjar de l'aspecte polític. No hi ha dubte que calgui el marxisme al moment d'aver concebre el partit com a màquina revolucionària, com a conseqüència d'aver concebut uniformement l'existència d'un partit de classe obrera perquè la partit és aquesta classe i no més simplement cap al socialisme. La història de la concepció dels partits veu origen dels líders revolucionaris i el dubte al voltant d'aquesta qüestió. En un principi, els teòrics de Marx, així com els seus seguidors, veien la necessitat d'un partit propi de la classe obrera. Posteriorment, la polèmica, llarg de desenvolupar, després de l'hegemonia de la posició marxista i la direcció socialista, s'intensifica i té com a punt culminant el tractament de la II Internacional i la creació de la Tercera. Durant els últims anys, però, que el partit s'ha actualitzat, l'aparició de nous Partits Socialistes, l'afanyament d'alguns Partits Comunists respecte als propis objectius revolucionaris i la floració de tendències de l'esquerra comunista són resultats que en certes circumstàncies no resulten pas casuals que la qüestió dels partits i les formes del partit revigori aquest debat amb urgència. La crisi econòmica, la descomposició de les formes revolucionàries de poder a l'Estat socialista, l'ascens de les forces socials al Tercer Món, les derrotes sofertes per l'imperialisme anglès i també altres fets polítics i socials ne com a oportunitat d'actualitzar. Així, doncs, el tema del partit es presenta com a actual i amb el màxim rellevància política.

El conjunt de noves realitats a que s'ajunten amb les teòriques

PRESENTACIÓ

La finalitat dels partits polítics és representar i defensar, tot essent-ne els instruments, els interessos de les diferents classes socials dins el marc de la societat capitalista. Els partits d'esquerra, els partits obrers i populars són les organitzacions defensores dels interessos de les classes explotades i oprimides.

El present Quadern de Formació pretén d'oferir un conjunt de materials sobre algunes de les qüestions més candents relatives als partits polítics de les classes treballadores. I això, amb l'ànim d'obrir una reflexió col·lectiva dels militants socialistes davant la perspectiva de la formació del partit dels socialistes de Catalunya.

La teoria del partit revolucionari ha constituït tradicionalment un tema de profunda preocupació per al moviment obrer i resulta decisiu de cara a jutjar-ne l'acció política. No hi ha dubte que correspon al marxisme el mèrit d'haver concedit al tema una màxima atenció, com a conseqüència d'haver considerat totalment necessària l'existència d'un Partit de classe obrera perquè la pràctica d'aquesta classe s'orienti efectivament cap al socialisme. La història del moviment obrer des dels seus orígens està lligada indissolublement al debat al voltant d'aquesta qüestió. En un principi, en temps de Marx, apareix com un enfrontament amb bakuninistes, lasallians i proudhonians, que menystenien o negaven la necessitat d'un Partit propi de la classe obrera. Posteriorment, la polèmica, lluny de desaparèixer, després de l'hegemonia de la posició marxista i ja dins el camp socialista, s'intensifica i té com a punt culminat el trencament de la II Internacional i la creació de la Tercera. Durant els darrers anys veiem que el tema reprén actualitat. L'aparició de nous Partits Socialistes, l'allunyament d'alguns Partits Comunistes respecte als propis esquemes tradicionals i la florida de tendències de l'esquerra comunista són realitats que en donen testimoni.

No resulta pas casual que la discussió sobre la concepció i les formes del Partit revolucionari aparegui amb nova embranzida. La crisi econòmica, la descomposició de les formes conservadores de poder a l'Europa occidental, l'ascens de les masses populars al Tercer Món, les derrotes sofertes per l'imperialisme ianqui i tants altres fets col·loquen el socialisme com una opció d'actualitat. Així, doncs, el tema del Partit es presenta com a actual i amb el màxim relleu polític.

El conjunt de noves realitats que conformen avui les societats de capi-

talisme madur (augment extraordinari de les capes de treballadors no estrictament obreres, augment del nivell de vida i de la cultura amb relació a les èpoques precedents, increment substancial de la capacitat integradora i repressiva dels aparells d'Estat moderns, etc.) i la seva inevitable incidència sobre l'estratègia de la lluita cap al socialisme (l'estratègia insurreccional soviètica resulta inaplicable avui a les nostres societats) (1), fan que la qüestió del Partit revolucionari hagi de ser plantejada damunt unes noves bases.

La reflexió al voltant del o dels partits revolucionaris, de les seves estructures, de les seves funcions, del paper que ha de fer dins el procés de lluita cap al socialisme, ha d'arrencar en efecte de nous presupòsits que exigeixen una renovació total dels esquemes tradicionals i de les opcions fins al present. Renovació i trencament que resulten necessaris per diverses raons. D'una banda, perquè les respostes clàssiques han originat greus malalties dintre el moviment obrer (Burocratisme, dogmatisme, conversió del Partit en un organisme absolut en comptes de ser un simple instrument al servei d'una causa, conversió del "centralisme democràtic" en centralisme sense democràcia, etc.), malalties que no fan sinó hipotecar el camí cap al socialisme. Han deixat sense resoldre correctament, al terreny teòric, qüestions fonamentals com, per exemple, el tractament de la relació entre consciència revolucionària i espontaneïtat, el sentit de l'autonomia de les organitzacions de masses, etc. I, cosa més important, han demostrat a la pràctica de manera total o parcial, la seva incapacitat d'arribar al fi per al qual foren concebuts inicialment, en no poder donar una resposta correcta a les noves realitats creades pel desenvolupament capitalistes.

D'altra banda, perquè l'evolució de les societats capitalistes, del moviment obrer i de les societats anomenades socialistes constitueix una realitat nova i complexa. La diversificació creixent del aparell estatal, la importància cada vegada més gran de les organitzacions unitàries de masses, l'existència de diversos partits de la classe obrera o la involució d'algunes de les societats on es produí una revolució proletària, són altres tants aspectes d'aquesta realitat. Nova realitat que no fa sinó plantejar la necessitat de noves propostes. Oferir-les és la tasca del pensament i de l'acció socialistes. Aquesta exigència forma part del projecte de futur i de recomposició global del món que hem de presentar.

Al nostre país a la resta de l'Estat, els socialistes som, ara com ara, l'exponent més clar d'aquest afany de renovació. I, en la mesura en què

(1) Sobre la qüestió de l'estratègia cap al socialisme, tal com es planteja avui dia, apareixerà pròximament un nou Quadern de Formació.

no identifiquem la reivindicació de les millors tradicions del moviment obrer, en conjunt, amb esquemes ancorats al passat, ens trobem en condicions òptimes d'estimular la tasca de formular noves propostes relatives a l'estructura, les funcions i l'estratègia dels partits que es reclamen dels treballadors, així com amb relació a altres tants temes crucials que les forces d'esquerra ens plantejem avui dia. Al contrari del que passa en altres corrents obrers, en les quals l'herència del passat esdevé una càrrega feixuda —cas del Partit Comunista—, o on prevalen opcions elaborades en altres temps i per unes altres societats, com és el cas dels grups de l'esquerra comunista. Els uns i els altres desdibuixen el marxisme tot convertint-lo en un cos doctrinal i, per tant, tancat, en comptes d'entendre'l com un pensament viu, canviant i orientat cap a la transformació conscient de la realitat. No oblidem tanmateix que aquesta necessitat, que nosaltres expresem, ho és del conjunt de les classes treballadores; i interessa per un igual la resta de les forces obreres, encara que avui no se'n mostrin conscients sinó parcialment.

En aquest marc de renovació, d'actualització del pensament marxista pel que fa al Partit, d'elaboració d'una nova estratègia socialista, és on situem la construcció del Partit dels socialistes de Catalunya. Perquè les aspiracions a què ens hem referit més amunt difícilment podran ser sintetitzades i orientades de debò sense un partit que les entengui com a afer propi. Per això el Partit dels socialistes de Catalunya ha de ser:

a) Un Partit revolucionari que, sobre la base de la defensa conseqüent dels interessos dels treballadors, situï totes les seves accions dins la perspectiva de la transformació del sistema capitalista i de les seves relacions de producció, de cara a la construcció d'un nou tipus de societat socialista.

b) Un Partit profundament democràtic en els seus plantejaments i en la seva vida interna, per tal de poder recollir les diferents opinions existents entorn de les opinions socialistes.

c) Un Partit forçosament ampli que, tot integrant amplis sectors dels treballadors més concients, estigui present a tots els centres de la vida social i sigui capaç d'interpretar i unificar en les seves perspectives les exigències més profundes de les diverses capes de treballadors. El Partit ha de ser capaç d'associar, per a les transformacions socials revolucionaries, la majoria de treballadors que lluitèn per augmentar el propi control sobre les decisions que els afecten, dins l'àmbit de la societat (barris, municipis, empreses, centres d'estudi, etc.).

d) Un Partit descentralitzat que, sobre la base d'uns mateixos principis teòrics, estratègics i programàtics, sigui capaç de suscitar creadorament iniciatives locals i sectorials; i això, tant amb la perspectiva d'una eficàcia

més gran com amb la de promoure un nou tipus de militant socialista.

e) **Un Partit amb una sòlida teoria revolucionària**, que s'esforci per comprendre la realitat present, la qual no és solament d'explotació econòmica, sinó també de degradació de les condicions de vida (urbanisme, pol·lució, sexualitat, consum, etc.), de dominació, de burocratització, de jerarquització; i que sàpiga comprendre les lliçons per tal d'orientar realment la pràctica política de les classes treballadores cap al socialisme.

f) **Un Partit que respecti profundament l'autonomia de les organitzacions populars** (sindicats obrers, moviments pagesos, etc.), com a garantia d'una estratègia correcta cap al socialisme i d'un model de societat socialista, lliure, pluralista, descentralitzada i igualitària.

g) **Un Partit nacional i internacionalista**, conscient del fet que la lluita contra el capitalisme no pot restar reduïda a Catalunya ni tan sols a l'Estat espanyol. La causa dels pobles explotats, la lluita antiimperialista, són un deure i una necessitat per als socialistes catalans.

Reflexió, debat, pràctica militant i procés de construcció del Partit dels socialistes de Catalunya són diferents aspectes inseparables d'un mateix procés que té la finalitat d'acostar les opcions socialistes i fer-les reals com a alliberament de les classes treballadores, de l'home i de la societat en conjunt.

La tasca que proposem ha de partir lògicament del coneixement de la problemàtica de la concepció marxista del Partit, de cara a evitar els perills de pragmatisme i eclecticisme. No podem donar carta de naturalesa política a la intuïció. Aquest dossier pretén justament d'oferir una visió general i primera de la trajectòria del marxisme pel que fa aquest tema. Hi dedicarem un futur Quadern de Formació, on tractarem de completar i complementar les referències que hem ofert ara.

Ens cal fer aquí algunes precisions:

1.— Per les limitacions evidents d'aquest Quadern hem hagut de fer una severa —i en certa manera arbitrària— selecció de textos. Per això considerem imprescindible que el lector faci lectura atenta dels textos que relacionem a continuació si vol tenir un coneixement bàsic de la qüestió del Partit.

2.— Davant les dificultats que hem trobat per a incloure textos curts de Marx, Engels i Lenin sobre el tema (Lenin té, a propòsit del Partit, una teoria acabada però no pas sistemàtica), hem optat per incloure dos importants textos de síntesi del pensament leninista sobre el Partit. El primer és el capítol "El partit dirigent del proletariat", del llibre de Lukàcs titulat Lenin.

Lukàcs és un dels pocs filòsofs marxistes participants al moviment co-

munista —militant del P.C. d'Hongria— que, malgrat les limitacions de tota mena imposades per l'estalinisme, desenvolupà una obra teòrica àmplia —filosofia, política, art, etc.— i, en molts aspectes, original. Lenin, obra publicada el 1924, és un dels compendis més reeixits, per bé que difícil, del pensament leninista. Aquesta obra, amb **Història i consciència de classe**, representa una interpretació pròpia del leninisme en la mesura que sobrevalora, respecte a Lenin, el paper de la consciència revolucionària. La III Internacional, en el seu V Congrés —1925— criticà Lukàcs per les concepcions "idealistes" expressades en aquestes obres i l'obliga a realitzar una autocrítica, la qual cosa ell va fer.

El segon dels llibres a l'udits és el capítol de J. Stalin sobre "El Partit" inclòs al llibre en versió espanyola **Fundamentos del leninismo** (Akal Editor Madrid, 1975), que és la reinterpretació ortodoxa del partit dintre el moviment comunista.

Com a llibres complementaris cal acudir a les pàgines de Marx i Engels que tracten de la qüestió, encara que convé d'advertir que en aquests autors no hi ha cap exposició sistemàtica sobre el tema. Al llibre de Marx/Engels/Lenin/Bukharin/Lukàcs d'edició en espanyol **Teoría marxista del partido** (Ed. Grijalbo, Mèxic, 1972, Colección 70) hi ha una bona recopilació. Especialment important i significatiu és el llibre de Lenin **Què fer?**

Aquest llibre, escrit entre el 1901 i el 1902, és una crítica de les posicions economistes i sindicalistes —"Rabotxeie Dielo"— predominants al moviment obrer rus de l'època: Posicions basades en la sobrevaloració de la lluita econòmica, en la idea que la lluita política és només un reflex d'aquella, en la subestimació de la teoria revolucionària i en la incomprensió de la necessitat d'un partit de la classe obrera. Lenin oposa, a tot això, la importància de la teoria i de la lluita política, així com la necessitat d'un Partit revolucionari, entès com un Partit centralitzat de militants professionals armats d'una sòlida teoria i d'una disciplina fèrria. Aquest text ha de ser considerat com a bàsic per a la comprensió de la concepció leninista del Partit; concepció que ha estat representada, històricament, pel moviment comunista.

Igualment significatius són **Un pas endavant i dos passos enrera** i **Carta a un camarada**.

3.— El tercer text, de L. Laurat (**Marxisme, reformisme i leninisme**) introdueix alguns elements importants de reflexió crítica —de la mà de Rosa Luxemburg— sobre alguns aspectes de les tesis leninistes. Aconsellem vivament al lector que s'adreci directament als importants articles de Rosa Luxemburg "Qüestions organitzatives de la social—democràcia russa", "Masses i capdavaners" i "Llibertat de crítica, llibertat científica". Tots

ells són recollits a l'edició en espanyol **La revolución rusa** (Castellote editor Madrid, 1975). També és important el llibre de la mateixa autora **Vaga de masses, partit i sindicats**.

Rosa Luxemburg va ser militant de la social-democràcia polonesa i alemanya, així com fundadora, el 1918, del P.C. d'Alemanya. Exponent destacada, amb Lenin, de l'ala esquerra de la II Internacional. Mantingué una posició crítica i independent amb relació a Lenin, especialment en la concepció del Partit i la seva relació amb les masses, en l'aspecte de democràcia i dictadura del proletariat, i en les qüestions, nacional i agrària. El pensament de Rosa Luxemburg va ser criticat com a espontaneista —en matèria d'organització— per la III Internacional, el 1925; i Stalin, en el 1931, la situà al camp de l'heterodòxia, en acusar-la de contrarrevolucionària juntament amb Trotski. D'aquesta forma la seva obra, víctima del monolitisme estalinista, ha estat ignorada pel moviment comunista fins a la dècada passada. Les seves reflexions sobre el Partit revolucionari poden ser considerades, encara avui, de la màxima actualitat.

4.— El quart text recull unes pàgines significatives d'Antonio Gramsci. Correspon a Gramsci el mèrit d'haver estat l'únic dirigent comunista que, en temps de la III Internacional, es preocupà de desenvolupar un cos d'obra teòric adreçat a les societats de capitalisme avançat. Societats que ja exigien en aquella època un tractament diferent del proposat exclusivament a partir de les lliçons de la revolució russa. Concepcions com les de bloc històric partit orgànic i moltes altres del pensament granscià se'ns presenten avui com a vives i actuals. És impensable d'avançar respostes als problemes d'avui sense tenir en compte l'obra de Gramsci, al marge de la utilització que n'hagi pogut fer el comunisme oficial italià.

5.— El cinqué i el sisé textos recomanats són **Masses, classes, partits i La convergència de la social democràcia i del centralisme burocràtic**, de J.P. Chevènement i D. Motchane.

Aquests textos de J.P. Chevènement i D. Motchane (membres del CERES) van servir, pel desembre de 1971, d'introducció del programa de Partit Socialista Francès.

Si hem transcrit dos capítols gairebé sencers d'aquest llibre és per dues raons.

N'és la primera, el fet que suposa una anàlisi àmplia i dialèctica dels problemes amb els quals s'enfronta avui la teoria marxista del Partit revolucionari. La segona, la circumstància que aquesta anàlisi se'ns presenta lligada íntimament a opcions polítiques i organitzatives tremendament actuals i en l'essencial, al nostre judici, vàlides. Trencar amb la pràctica de la col·laboració de classes i del monolitisme doctrinal i burocràtic; recollir allò

que hi ha de vàlid i criticar els errors de la tradició del moviment obrer i comunista; i presentar opcions socialistes renovadores per a les societats de capitalisme avançat. . . Opcions que avui posen a l'ordre del dia la necessitat de nous Partits Socialistes de masses amb una vida realment democràtica, com a instrument de la lluita pel socialisme. Aquest és el sentit de l'obra esmentada i la raó que ocupi, també per la seva extensió, un lloc preferent en aquest dossier. Llibre complementari i de lectura obligada és **Problemes de la teoria marxista del partit revolucionari**, de L. Magri (traducció espanyola : Ed. Anagrama. Barcelona, 1975).

L. Magri, continuador fidel de les inquietuds gramscianes, és un exemple brillant de la voluntat d'una part de les noves generacions comunistes de reviscolar amb noves propostes els esquemes tradicionals del pensament comunista ortodox. Aquest llibre suposa un intent de situar i desenvolupar la teoria del Partit de Gramsci, assenyalant-ne la relació amb les concepcions de Marx, Lenin, Rosa Luxemburg i Lukàcs. Al marge de les limitacions del tex —escrit el 1963, quan Magri no havia estat expulsat encara del PCI, el recomanem especialment per ser una de les poques exposicions rigoroses que existeixen sobre els problemes oberts dins el pensament marxista en allò que fa referència a la teoria del partit revolucionari. Si n'hem extret el capítol II és perquè aquest exemplifica el caràcter obert de l'obra. Magri fundà el 1968, amb R. Rosanda, la revista **II Manifesto**, i el 1974 participà a la fundació del P.D.U.P.

Dins la mateixa línia de reflexió suggestiva trobem el llibret **De Marx a Marx**, igualment traduït a L'espanyol per l'Editorial Anagrama (1975).

6.— **El seté text, Model del partit i estratègia de lluita pel socialisme**, de L. Basso (socialista d'esquerra, antic secretari general del Partit Socialista Italià i posteriorment President del desaparegut Partit Socialista d'Unitat Proletària: P.S.I.U.P.), planteja l'exigència que, a una nova estratègia de lluita, correspon un nou tipus de partit.

7.— **El vuité text**, de C. Lefort (teòric francès d'esquerra, animador de la revista **Socialisme ou barbarie**, que podria ser situada políticament en una línia antiburocràtica i consellista), reflexiona lúcidament sobre el fenomen de l'estalinisme i de la burocràcia.

8.— Incloem finalment dos interessants textos del Partit Socialista Francès i del Moviment Socialista de Catalunya (Manifest 72), que considerem d'interès.

Cal tenir finalment en compte que els textos recollits aquí (com aquesta presentació) són només materials per a una reflexió sobre **alguns** aspectes relatius al tema i que de cap manera no pretenen de prefigurar la concep-

ció ni el tipus de Partit que hem de construir —que ja anem construint— tots els militants de la Convergència Socialista. Això és igualment vàlid pel que fa als textos de partits inclosos a la part final de la recopilació. També hem d'aclarir que, quan es parla del partit revolucionari, ens referim a la qüestió de l'organització política dels treballadors tal com ha estat denominada tradicionalment i sense que això comporti una opció a favor d'un partit únic. Ben al contrari, entenem que inevitablement, i per les raons indicades més amunt, els treballadors s'estructuren políticament dins la nostra societat en una pluralitat de partits i d'altres tipus d'organitzacions.

Comissió de Formació

D. MOTCHANE I J.P. CHEVÈNEMENT: *Clefs pour le socialisme*. 1973.

Masses, Classes, Partits

L'organització de masses és un invent del moviment obrer. Encara avui, distingeix de les altres les institucions del socialisme. Per tal d'anar contra els sindicats obrers, la patronal del segle XX s'ha sindicat al seu torn. Per tal d'anar contra els partits social-demòcrates, bolxevics i socialistes, la burgesia ha tractat de donar una nova dimensió a les seves pròpies estructures de lluita política, estenent la superfície i la densitat de les seves pròpies organitzacions. Però si de tant en tant la dreta, usant un mot tradicional, sap reunir les multituds, mai no ha aconseguit d'aplegar d'una manera permanent grans masses de militants. Fa poc, a França, el poujadisme o el RPF no pogueren defugir el seu destí d'alçaments urbans efímers. Fins canviant d'inicials, la UDR no ha canviat pas de dimensió; i, ni augmentant el nombre de partidaris, la UDR no ha canviat d'estructura. Per a la dreta, el feixisme, la victòria d'un partit únic i totalitari, és l'única possibilitat històrica de donar a les seves institucions polítiques un arrelament popular. Quan, per perpetuar el seu poder, es veu obligada a utilitzar com a instrument una organització de masses, la burgesia es veu condemnada a pervertir alhora la seva ideologia i les seves institucions.

Però si el partit i el sindicat de masses continuen essent més que mai fenòmens específics del moviment socialista, aquest sembla estar exposat avui a una crisi general de les seves organitzacions. Si no evita sistemàticament de fer — i de fer-se — preguntes, ¿quin socialista, quin comunista simple expectador o militant, no s'interroga de tant en tant sobre si els problemes particulars de tal o tal altra organització no demostren, al capdavall i per al conjunt del socialisme, una crisi general de l'organització?

En realitat aquesta crisi ha existit sempre. El socialisme no ha deixat mai de viure-hi, malgrat la mateixa crisi i, com ja veurem, a causa d'aquesta. A un nivell més concret, els problemes d'organització plantegen tots els problemes polítics del socialisme; això, dins els termes de la transformació d'aquest poder.

Per definició, l'organització socialista i les institucions del socialisme són abans que res la projecció, a nivell de la societat real, d'una anàlisi de classe. La seva raó de ser és constituir l'instrument del projecte revolucionari. Per necessitat, l'organització socialista es veu sotmesa a la inèrcia, la integració i la deformació del capitalisme en el qual es troba situada. En la seva realitat concreta, l'organització de masses socialista és, doncs, el resultat d'una permanent entre un compromís real i una ambició absoluta.

Les primeres i inicialment úniques institucions polítiques del moviment socialista foren els sindicats obrers. Exclosos durant molt de temps a França, de la legalitat burgesa —les coalicions obreres prohibides per la llei de Le Chapelier no van ser autoritzades fins al 1884—, els sindicats

han assumit durant alguns anys tot el camp de les ambicions polítiques del socialisme. Unint la defensa dels interessos immediats dels treballadors explotats dins la mateixa empresa a la solidaritat internacional del proletariat en la seva totalitat, aconseguiren ràpidament d'obtenir les reivindicacions de que s'havien fet càrrec per la mediació comuna del projecte revolucionari: la conquesta i la destrucció del poder de l'Estat.

Malgrat tot, i fins abans que la creació dels primers partits democrata-socials determinés d'una manera progressiva l'organització política del sindicat, els problemes fonamentals de l'organització i de la direcció del moviment obrer havien estat presentats ja en el si de la I Internacional. Aquesta organització era sens dubte un esbós, però els conceptes divergents dels corrents del socialisme llibertari, dels primers marxistes i dels lassallians, anunciaven ja els termes actuals d'un debat ininterromput a la història del moviment obrer. Una organització socialista de masses, dedicada a la destrucció de la societat burgesa, a transformar per complet les institucions, ¿deu i pot dibuixar per anticipat, dins la pròpia estructura i pel seu funcionament intern, els modes de relació que es proposa instaurar a la totalitat de la societat? És a dir: ¿en quina mesura, i sota quines condicions, pot arribar la democràcia socialista a ser, ara i aquí, dins el capitalisme, la democràcia dels socialistes.

Les Funcions del Partit

El partit és alhora la consciència de classe dels treballadors i l'instrument de la seva presa de consciència, el seu "intel·lectual col·lectiu", segons l'expressió de Gramsci.

És també el recolzament de la seva pràctica de classe, l'instrument de la revolució.

El partit és la consciència de la classe. Però podríem dir: ¿es tracta del productor o del producte? Sabem com Lenin, utilitzant la famosa distinció que fa Kautsky de la consciència de classe —la unió del socialisme i del moviment obrer—, plantejà en termes exemplars la pregunta decisiva de l'organització. Els treballadors tancats en interessos capitalistes de producció, imbuïts de la ideologia dominant, no poden aconseguir espontàniament, és a dir per ells mateixos, la consciència revolucionària. La mentalitat "espontània" de les classes obreres és "tradeunionista", és a dir: petit-burgesa. No hi ha cap obrer que neixi marxista. Els treballadors estan massa alienats per l'explotació que pateixen per a poder fer una crítica real d'aquesta explotació i desenvolupar-ne les implicacions revolucionàries. No poden, sense l'ajut del propi partit, graonar entre si les reivindicacions immediates i disperses de la classe obrera; discernir la unitat dels fenòmens d'explotació, sota la diversitat de les seves manifestacions i més enllà de les divisions secundàries d'interés que aquesta diversitat engendra en ells; no estan capacitats per a donar una dimensió global, un abast revolucionari, a l'experiència quotidiana de la lluita de classe. Segons Lenin, només els dipositaris del so-

cialisme científic, és a dir el partit i els seus intel·lectuals, o, més ben dit, el partit funcionant col·lectivament com un intel·lectual, poden donar a la classe obrera la consciència de la revolució. Aquesta és la teoria que fonamenta l'organització leninista del partit, la justificació política del centralisme democràtic.

Per discutir-la amb tot rigor, cal distingir curosament les seves tesis de les aplicacions successives, i a vegades diferents, a què han donat lloc. La teoria Kautsko-leninista subjacent a les tesis del centralisme democràtic porta aparellada, al nostre parer una barreja tan inexplicable de veritats i errors que ens ve la temptació d'acceptar-la a rebutjar-la en bloc. Com a principi d'organització, el centralisme democràtic s'ha situat sempre, fins a hores d'hara, en una pràctica històrica que el desfigurava; començant per la del mateix Lenin, obligat, després de la conquesta del poder de l'Estat, a realitzar en la seva actuació política una mena de caricatura del seu propi pensament. El fet que l'autor de *L'Estat i la revolució* hagués hagut d'assistir, des de la revolució d'octubre a la seva mort, a l'endegament del procés inexorable de la dissolució de la revolució dins l'Estat, no permet tanmateix de condemnar tot d'una la concepció leninista del partit. Per poder-la jutjar cal remuntar-se als supòsits teòrics dels quals era l'expressió ¿El fracàs pòstum de Lenin, és a dir l'estalinisme, era també el seu destí?

En temps normal, "l'espontaneïtat de les masses és reformista i social-democràta en el sentit actual de les paraules. Això d' "en temps normal" vol dir que, en totes les situacions històriques que hàgim experimentat, els valors burgesos han estat la norma ideològica dels treballadors. Aquests només copsen espontàniament la lluita de classes considerant-la un conflicte que tendeix a modificar al seu favor la pròpia relació amb el capital i no pas considerant el mateix capital com a relacionat amb la producció; és a dir: concebem la lluita com un esforç destinat a fer-los més suportables, i no pas més insuportables, la col·laboració de classes. No hi ha dubte que aquesta disposició general del proletariat pel reformisme no és un tret distintiu de classe. Era menys marcada a l'època del capitalisme salvatge, la de les grans rebel·lions obreres, en les quals res o gairebé res no ocultava al proletariat la realitat de la seva exclusió.

El fet que l'exclusió sigui mantinguda, reforçada o afeblida dins el context monopolista de l'Estat és un problema que discutirem més endavant. Queda tanmateix clar que constitueix una característica dominant del proletariat a la fase imperialista del capitalisme, a l'època dels primers desenvolupaments de la legislació del treball i de l'acció parlamentària de la social-democràcia. Els progressos de l'alienació capitalista, la facultat de la burgesia d'obtenir de la classe obrera la interiorització dels valors dels seus explotadors, són factors inseparables del desenvolupament de l'explo-

tació. Posat que l'hegemonia ideològica del capitalisme només pot cessar amb el mateix capitalisme, la valoració que es dona a la seva influència actual domina per una banda la que pugui ser feta de la proximitat o llunyania de la revolució. L'avantguarda s'ha caracteritzat sempre pel suplement de consciència revolucionària que s'assigna; però el seu únic mitjà de justificar aquesta pretensió és que les masses la reconeixin en una pràctica revolucionària que, sens dubte, no ha estat mai espontània *en temps normal*.

En comprovar que, sense teoria ni partit revolucionari, les masses lliurades a elles mateixes —és a dir: a l'explotació-exclusió i l'alienació-inclusió capitalistes, estan condemnades al reformisme, Lenin dedueix d'això la necessitat d'aportar-hi des de l'exterior la consciència política. Aquesta conclusió no és acceptable i el mateix Lenin sembla haver-ne presentit la fragilitat.

La teoria de l'unió del socialisme i el moviment obrer, de la qual el centralisme és només un desenvolupament, elevat a l'altura d'un principi d'organització, obre fàcilment la via del monopoli burocràtic, del terrorisme dogmàtic i, per una marrada perversa però lògica del reformisme que tenia per funció extirpar.

Centralisme Burocràtic

Parlant d'una manera exacta, el centralisme democràtic no implica *a priori* cap de les perversions que no han deixat de desfigurar-lo fins ara. El principi segons el qual la línia del partit, definida per la majoria, s'imposa a la totalitat del partit aquell principi pel qual la direcció té la funció d'interpretar aquesta línia i controlar-ne l'execució, són regles constitutives sense les quals no hi ha organització. El centralisme democràtic no porta gens implícits els procediments oligàrquics instaurats progressivament als partits de tipus bolxevic: designació de fet, en tots els escalafons, dels responsables pels dirigents del grau superior i, com a conseqüència d'aquesta mena d'elecció jerarquitzada, supressió de les possibilitats de control i d'iniciativa de la base.

El centralisme democràtic confereix a la burocràcia de l'organització un poder absolut sobre la veritat, en la mesura en què determina la consciència de classe com un valor transcendental per damunt el proletariat, en què la redueix a una mena de gràcia de l'Estat o del partit. Aquest poder legítim neutralitza per anticipat tots els intents ideològics i polítics.

Els qui ocupen el poder al partit acaparen necessàriament la consciència revolucionària; ells són els qui, en darrera instància, fixen l'expressió i defineixen mitjançant decret la línia política justa, la que atorga a la voluntat de les masses el mitjà tant de reconèixer-se com de progressar i realitzar-se. La força d'un concepte de l'acció revolucionària d'aquest tipus és que, des del seu

punt de partida, té en compte les condicions reals de l'acció política, o almenys la té en gran mesura. Als socialistes han de recusar-la, però ni les crítiques hipòcrites dels socialdemòcrates ni les crítiques idealistes i llibertàries els proporcionaran les bases per a una refutació seriosa.

No entrarem en detalls sobre les objeccions eixorques dels social-demòcrates, els quals estan persuadits que els problemes de la democràcia socialista quedaran resolts mitjançant la transposició, en el pla de les organitzacions polítiques, dels procediments de la democràcia parlamentària. Una de dues: o bé la perversió inherent a les organitzacions condemna per endavant el recurs a tota institució, i per tant a un partit (però sabem que, si vol capficar-se en la "espontaneïtat" de les masses, l'acció política s'anul·la i es degrada en pura manipulació, i que, com tots els mil·lenarismes, el comunisme llibertari està destinat a oscil·lar sense aturar-se entre la desesperació i el cinisme); o bé admetre, amb una clara consciència de les deformacions que duu implícites, la necessitat de l'organització. En aquest cas, siguin quines siguin les modalitats, el paper d'un partit revolucionari és el d'assegurar la direcció de la lluita de classes. Això, en els dos sentits de l'expressió: mostrar el sentit i organitzar el moviment de masses.

La crítica del centralisme democràtic planteja el problema de la seva línia política només són garantides pel postulat del caràcter científic del socialisme. Estan tanmateix sotmesos a la sanció de la història. Són les pròpies masses les que certifiquen al cap d'un cert temps, mitjançant la pròpia postura política, que el partit era la seva avantguarda i la consciència de la revolució. Es comprèn en quin grau l'afirmació de la científicitat del socialisme es converteix en un principi essencial de l'organització del partit. El seu paper és el de conferir-li la força i el monopoli d'una veritat objectiva. El seu caràcter categòric mobilitza les conviccions; d'aquesta manera, temperant l'exigència científica del rigor per la de l'eficàcia, el socialisme científista apel·la al científisme latent de les masses i tendeix a perdre en validesa allò que guanya en poder ideològic. Aquesta és la tensió permanent que oposa el científisme socialista a un socialisme veritablement científic, una doctrina petrificada a una teoria viva i sotmesa a les comprovacions de l'història.

El Dogmatisme Centralitzat

El centralisme burocràtic engendra més o menys ràpidament un dogmatisme que només és el vessant ideològic de la seva burocràcia. Sens dubte, de la mateixa manera que no hi podria haver institucions que no tendeixin a pervertir-se, no hi ha teoria revolucionària, per arrelada que estigui en la consciència de les masses, que puguin eliminar enterament, del seu discurs dogmàtic, tot re-

sidu. Si, com deia Politzer, no hi ha crítica seriosa sense un presentiment de la veritat, tampoc no hi ha teoria revolucionària sense afirmació anticipada de la veritat. Però ja hem vist com combinant aquesta idea justa, que la consciència política no arriba a les masses per generació espontània, amb el postulat d'un científisme consumat de socialisme i amb la jerarquització absoluta de l'estructura de l'organització, de la direcció del partit es converteix en directora de consciències i el propi partit és transformat en una mena de clerecia de la revolució.

Lenin, malgrat tot, es proposava de fonamentar, perquè no desconeixia pas el risc, la legitimitat de l'organització revolucionària sobre la relació del partit amb les masses: "Un pas més endavant que les masses, però només un pas"; la màxima expressa el nexa que ha de mantenir l'avantguarda amb l'exèrcit que condueix. Sense ella, l'acció del partit no sols perd la seva eficàcia, sinó també el seu sentit. Tot el problema del centralisme democràtic és saber si la seva aplicació pot defugir aquesta conseqüència, fins ara comprovada sempre, que transforma la unió entre l'avantguarda i les masses, com ho fa a l'interior del partit, entre la direcció i la base en una relació de dirigent a dirigit, i que, siguin quins siguin els procediments utilitzats per tal d'atorgar una forma democràtica a les alternatives dels dirigents, s'esdevé així.

És veritat que en una societat no socialista cap organització de masses no pot escapar totalment d'aquesta relació: la ficció d'una igualació perfecta del poder es veu impugnada per la mateixa naturalesa del poder. És sabut d'altra banda, que les grans organitzacions social-demòcrates, que havien dut gairebé a la perfecció la formalització democràtica del seu funcionament, pogueren caure per altres vies en els mateixos defectes que els partits de caire bolxevic. Però el problema central de l'organització és el següent: ¿pot, en nom de l'eficàcia, evitar de limitar les relacions de poder a l'interior del partit, relacions en les quals institueix necessàriament una divisió jeràrquica del treball? No trobarem pas la resposta en una negativa frenètica, però sempre platònica, de la realitat. Tots els militants del partit són iguals en drets i obligacions, però es dóna el cas que alguns són, funcionalment, més iguals que d'altres. Es pot aplicar el centralisme democràtic al partit de masses sense retirar als militants el control democràtic de la direcció. Ja veurem en quines condicions.

Però la democràcia socialista, ¿és reduïble a la fiscalització, o bé implica la iniciativa?

Proclamar el caràcter científic del socialisme per posar fora d'abast l'autoritat del dirigent del partit i ocultar la part irreductible d'arbitrarietat que duu ineluctablement aparellada l'acció política, és cosa que les perverteix totes dues. En el socialisme del centralisme democràtic concebut per Lenin, la ciència es veu condemnada a ser tan formal com la democràcia. Això no era pas la seva intenció, però és la lògica conseqüència d'una teoria del poder que confereix la legitimitat absoluta de la

raó al mateix sistema del poder, i garanteix per tan el monopoli dels qui el tenen. L'organització leninista del partit no era compatible amb la perspectiva leninista del poder soviètic, la dels consells obrers.

Les estructures centralitzades del partit bolxevic corresponien a les condicions inicials de la lluita revolucionària a Rússia; estaven destinades a convertir el partit en un instrument eficaç per a la presa del poder d'Estat. Lenin pensava sens dubte que, un cop conquerit aquest poder, la transformació de la realitat de les classes canviaria progressivament l'Estat burgès en un Estat de tot el poble, prenent l'expressió de Stalin, primera etapa de la deterioració del mateix Estat. Si no es feia cap il·lusió sobre la dificultat i la lentitud d'aquesta transformació, que corresponia a la fase històrica de la dictadura del proletariat, no havia previst tanmateix l'amplitud del reflux revolucionari. Però tota estructura del poder té la seva lògica. ¿Podia el partit bolxevic al poder tirar per terra la seva i, anant contra el seu propi centralisme, transformar l'Estat en un poder veritablement soviètic? La revolució d'octubre passà en poc temps de la dictadura del proletariat a una dictadura sobre el proletariat. Dit d'una altra manera: a partir de la supressió de la propietat privada dels mitjans de producció, la revolució fracassà en voler instaurar una apropiació veritablement col·lectiva de la producció. Transformà el capitalisme sense abolir-lo. Les estructures polítiques de l'Estat soviètic reflecteixen alhora aquestes ambicions i aquests fracassos. Si avui hi constatem l'existència d'una classe política, no pas en el sentit dels periodistes parlamentaris, sinó en l'accepció del mot, és perquè la coincidència entre poder de partit i poder d'Estat, apropiació dels mitjans de producció per una minoria de la plus-vàlua i del control polític, s'ha vist impulsada prou lluny per a engendrar una institucionalització extrema de les relacions de classes i de les relacions de poder (No és casualitat que el grau de significació que s'atorga a les procedències i a l'ordre d'enumeració dels dirigents es vegi impulsat al paroxisme a la Unió Soviètica). Seria sens dubte burlesc de dir: Això és culpa del centralisme democràtic". L'organització és només la traducció d'una estructura de classe. Però l'organització d'un partit convertit en l'únic amo de l'Estat determina les estructures de l'Estat. A aquest nivell, els fenòmens de l'estalinisme arrelen en els principis leninistes de l'organització del partit.

El Reformisme Burocràtic

La disposició espontània que tenen les masses cap al reformisme ha servit sempre de justificació al centralisme burocràtic. Però l'esquema leninista dona com a resultat la paradoxa d'afavorir una evolució reformista de l'organització revolucionària. Parlant en general, és evident que una estructura jerarquitzada, que defuig el control dels militants del partit i que, per això mateix, mai no és sotmesa a judici, serà poc propensa a prolongar el moviment revolucionari que l'ha duta al poder fins a les darreres conseqüències, ja que comporta per ella mateixa la deterioració d'aquest mateix poder. Qui no practica l'autocrítica revolucionària no pot exercir la críti-

ca revolucionària. La direcció d'una organització sense moviment és tan incapaç de representar el seu paper d'avantguarda com la d'un moviment sense organització. Tota burocràcia tendeix a la immobilitat, i la d'un centralisme burocràtic mal comprés s'imposa ràpidament al conjunt del partit. Una direcció política que, en un cas límit, no encarna ja els impulsos dels militants, tépoques probabilitats de fer un paper d'agulló i de fecundar la consciència de les masses.

L'Intellectual Collectiu

Segons una opinió molt estesa, la idea d'una fecundació necessària de la consciència de les masses per la intel·lectualitat hauria anat aparellada a la profunditat del desnivell cultural que aïllava les classes populars a l'Europa del segle XIX, especialment a Rússia; justificat potser, en altres temps per unes circumstàncies històriques, no deixaria de tractar-se d'un concepte elitista que, avui dia, només correspondria al desig de les oligarquies burocràtiques de perpetuar els propis privilegis. En realitat, la qüestió de "la unió del socialisme i del moviment obrer", presentada en termes actuals, ha d'estar subdividida en tres aspectes: en efecte, comprèn alhora la unió del partit amb les masses; les relacions a l'interior del partit entre la direcció i la base; i, finalment, els problemes de l'estructura de classe del partit, considerats en particular amb relació a la posició i el paper dels intel·lectuals.

L'Avantguarda i les Masses

La diferència entre l'avantguarda i les masses és resultat de l'existència de l'organització. Però en comptes d'expressar que, d'acord amb la preocupació de Lenin, l'únic paper de l'avantguarda és revelar a les masses allò que són, ajudar-les a tenir consciència dels propis interessos, dels seus enemics de classe, i preparar-les tot indicant-los uns mitjans d'acció, l'ús d'aquests termes encobreix un cop de cada dos, entre els militants revolucionaris, o bé un elitisme popular d'allò més pernicios pel que té d'inconscient, o bé un populisme elitista, romàntic i abstracte; tant l'un com l'altre són variants alternes d'aquesta gran malaltia dels militants: el predomini de la consciència d'ells mateixos sobre la consciència de classe.

Les masses populars! Aquests dos mots que fan vibrar milions d'acords a la història revolucionària del socialisme, serveix també d'instrument per a la impostura i de pretext euforitzant per a totes les manipulacions. Existeix una categoria de militants polítics que es refereixen molt a les masses sense que aquestes els prestin gens d'atenció. De tant sentir-les així evocades, provocades, convocades, amb una cantarella d'embadaliment des de l'alçària de milers de tribunes, alguns acaben per creure que són les pròpies masses les que s'expressen d'aquesta manera. ¿Quin militant o quin dirigent revolucionari no s'ha vist mai temps d'imaginar que algun dia —ja que sap que això s'esdevé un parell de vegades per segle— li bas-

taria de parlar amb les masses per fer-les enraonar per la seva pròpia boca? En els grans suburbis de la revolució, la il·lusió lírica i la il·lusió còmica no més estan separades per una línia difusa: la confusió política i la gesticulació ideològica hi tenen lliure curs.

Despullat del prestigi enganyador de la literatura, el concepte de massa no designa una realitat prefabricada i donada per anticipat, sinó que és el resultat d'un treball revolucionari. Les masses són el producte de la presa de consciència, pels treballadors, de la unitat dels fenòmens que, més enllà de les divisions secundàries d'interessos que els separen, crea la unitat del proletariat. En la societat burgesa, les masses no preexisteixen com a tals respecte a l'acció revolucionària. No són ni la multitud, ni la suma d'individus i de grups, sinó la unió de treballadors en una consciència de classe comuna. Per això cal explicar: 1. que el partit i les masses només han pogut existir l'un per les altres, i viceversa; 2. que si, durant la transició socialista, l'avantguarda i les masses tendeixen a confondre's, la conservació durant un període llarg de les estructures específiques a les quals el partit deu la pròpia identitat és una de les condicions de la transició i de la irreversibilitat del moviment que li dona sentit.

Un Partit, per què?

Léon Blum deia, si fa no fa, que "el partit socialista ha de tendir a confondre's amb el proletariat, i fins gosaria dir que amb tota la humanitat". No n'hi ha pas dubte, però de la mateixa manera que cadascú tendeix cap al propi límit. Durant moltes generacions, els militants del moviment obrer han viscut —o han cregut viure— la revolució en present. Alguns la busquen avui al retrovisor de la història, mentre d'altres, cansats de fer retrocedir el mateix horitzó a mesura que avancen, es pregunten si el camí que han emprés els portarà mai enlloc. Hem dit que la crisi de les organitzacions era tret permanent del moviment socialista. ¿Com podria deixar de ser així si el socialisme és, precisament, un moviment? Però una crisi permanent no deixa de ser viscuda com una crisi, interrogació i judici sense precedent dels mètodes i dels instruments del moviment obrer.

És cert que el problema de l'organització es troba plantejat avui amb una agudesesa tota particular. Molt militants van viure el maig del 68 amb la impressió que les organitzacions polítiques del socialisme i, en certa mesura, les seves organitzacions sindicals, estaven mal adaptades a la pròpia missió. Les decepcions acumulades han actualitzat la crítica llibertària de les organitzacions de masses. En criticar-ne les pràctiques i les estructures, s'arriba sovint a impugnar-ne la legitimitat i la utilitat de la pròpia existència.

Aquesta impugnació està inspirada no solament per intensions revolucionàries. Hi ha "socialistes burgesos" que també utilitzen els arguments proporcionats per la crítica que fa l'esquerra de les organitzacions tradicionals i proclamen, ben alt o a mitja veu, la mort dels partits polítics, seguida a vegades per la pròpia transfiguració. Per abonar els seus propòsits invoquen no sols el dogmatisme i la rigidesa del Partit Comunista Francès, la

decadència i l'adulteració de la SFIO, les divisions del PSU o la irresponsabilitat esquerranista, sinó també la incapacitat, considerada com a congènita, de les organitzacions sòlidament estructurades en l'ús eficaç de tècniques d'expressió i difusió modernes i en la diversificació dels propis mitjans de contacte amb la "població". Particularment sensibles a les formes contemporànies de la personificació política i a la seva dimensió publicitària, es consideren els camps de la personalització de les idees. ¿Què hi ha d'estrany? Notables sense notorietats, perquè encara són joves compten dins els seus clubs amb menys idees que no pas persones. Així passa per exemple que, als vells "joves d'estructura" de l'antiga SFIO, s'afegeixen alguns joves nous, sense estructura, del partit socialista. Tant els uns com els altres dissoldrien de bon grat el seu partit dins el magma informe d'una federació, en la qual la superposició d'estructures múltiples, flexibles i elàstiques, així com el mosaic confús de clubs, cercles i el·lipses, permetria als fenòmens dels capdavanters la florida sense entrebancs de la seva abundosa bellesa. Aquest és també el programa de la participació al socialisme de tots els aficionats que, com és sabut, recluten en l'ordre, amb el sentit estricte del mot, enmig de radicals, centristes, fauristes, objetivistes, gaullistes, etc. . .

Es pot deixar els protagonistes d'una federació per un socialisme sense lluita de classes sobre el seu terreny. La necessitat d'un partit de masses només s'imposa als qui reconeixen la divisió de la societat en classes; només té sentit per als socialistes. Així i tot, cal que la ideologia i l'estructura de l'organització la facin apta per a mantenir i desenvolupar una relació viva amb les masses de les quals ha de ser l'expressió.

El paper del partit ha de ser, en efecte, el de funcionar com un intel·lectual col·lectiu, no sols per a ell mateix sinó també per a les masses, per al conjunt de treballadors que necessita adquirir la consciència de classe. Per això, cal que el partit sàpiga trobar l'equilibri just entre les exigències de la intolerància i les de la tolerància que la seva acció ha de respectar.

El partit necessita tolerància. Ningú no neix socialista. Els socialistes són reclutats partint de la presa de consciència dels qui no en són. D'una manera més profunda i tant al nivell de les idees com al de la pràctica social, el socialisme incomplet és un conflicte amb l'ordre establert, no és pas el resultat d'aquest conflicte. La frontera entre el socialisme i el capitalisme passa sempre per l'interior dels caps dels militants i a vegades per l'interior de les seves vides. La diferència d'opinions i la llibertat no sols d'expressar-les sinó també de lluitar per elles són essencials a l'acció política d'un partit de masses que fa veritablement el seu paper d'intel·lectual col·lectiu. Dins el pla de les estructures, la tolerància comporta el reconeixement i l'organització del dret de tendència, dintre els límits clarament reconeguts que imposen la cohesió i l'eficàcia del partit.

Però, perquè aquests límits no siguin solament coneguts, sinó també acceptats, cal que confirmin un acord fonamental. En principi, tothom hi està d'acord. Però un acord sobre la definició d'aquestes subjeccions implica una adhesió de tots els militants a la ideologia i a la pràctica política de l'organització.

Sabem que, en deixar de ser partits de classe, les organitzacions social-demòcrates, degradades en partits de castes i en fons de comerç electotals, s'han vist despullades progressivament d'aquesta mena de rigor. Encara que, com la SFIO a França, hagin conservat un mínim de retòrica revolucionària per tal d'afalagar la fidelitat d'alguns militants vells, o que, com la SPD alemanya va fer el 1959, s'hagin deslliurat de tota referència a la lluita de classes, la veritat és que, més enllà de les diferències de textos, de sensibilitat i de procediments, l'antiga casa de la social-democràcia s'ha convertit arreu en la de tolerància de classes. Aquesta tolerància té, és clar, la seva ideologia, a la qual es dona a vegades el sobrenom de reformisme. En nom d'aquesta ideologia s'invoca alternativament la vocació d'un gran partit que barregi en un ecumenisme social, sense límits marcats, tots els "socialistes", des dels més reformistes als més revolucionaris, o la necessitat de reunir en una federació succesivament demòcrata i socialista, o socialista i demòcrata, els homes d'esquerra i de bona voluntat.

Però es dona el cas que en un partit socialista és indispensable un mínim d'intolerància, perquè aquesta és necessària a l'acció i és la conseqüència de la lluita de classes. Cal comprendre els adversaris i col·laborar amb els propis aliats. Però un partit de lluita de classes ha de començar per classificar els uns i els altres segons allò que representen i segons els seus actes, si és que no vol perdre algun dia allò que els cristians en dirien la seva ànima, els buròcrates les seves targetes i els socialistes la seva identitat.

A partir de la relació d'exterioritat, el compromís polític, quan és pres seriosament, engendra entre el qui l'assumeix i els altres el fet que el partit pugui influir, convèncer i mobilitzar. Això és possible per l'exemple ofert, per la cohesió dels seus militants, per la claretat de les seves perspectives polítiques i, abans que res, per la seva presència. En un partit de masses, allò que uneix la consciència política, que anomenem intolerància, a la massa dels treballadors, és el militantisme.

Del paper revolucionari de les Minories

A fi de comptes, el problema de "la unió del socialisme i del moviment obrer" compromet, tant del punt de vista de l'acció com de l'organització polítiques, la naturalesa i la funció de les minories revolucionàries. Una revolució, si és que no restringim aquest terme als canvis bruts que es produeixen de tant en tant, contràriament als procediments establerts, trasllada la propietat del poder sense modificar-ne ni l'estructura ni el caràcter de classe; una revolució només pot consumir-se per l'adhesió majoritària del poble; però no hi ha cap exemple que una revolució no hagi estat anticipada i induïda per una minoria. Aquestes, i només aquestes, són les que catalitzen, tot teoritzant-lo, el moviment de les masses. Tant si la teoria és justa com si és falsa, té almenys el mèrit de produir-los la il·lusió d'haver-la provocada.

Les minories només provoquen en les masses els moviments inscrits en la situació històrica de les relacions de classes; en el pas de l'autoritat a l'acte, el paper de les minories no és pas menys decisiu. El capitalisme

no es transforma per ell mateix; i encara es transformarà manys per ell mateix en allò que no és. Les minories són precisament el producte, l'expressió, i l'instrument d'aquestes contradiccions. Però arriba a passar que només sigui subproducte. ¿Qui decidirà per endavant si la seva acció indica el sentit de la història o si, al contrari, només es manifesta la incomprensió? Només l'adhesió de les masses, sovint pòstuma, separa el revoltós del revolucionari. Allò que jutja al capdavant l'acció dels militants és la progressió del nivell de consciència de les masses. El partit —la minoria política— i les masses estableixen d'aquesta manera, entre l'un i les altres, com un joc de miralls repetit indefinidament: el partit proposa a les masses la contrasenya i el programa que expresa, reuneix i aclareix les seves reivindicacions concretes, i desenvolupa l'abast revolucionari en la mesura que les masses són, per part d'elles, capaces de copsar.

Per al partit, les masses constitueixen la base i la mesura de la seva actuació. L'"intel·lectual col·lectiu" de les masses populars, és a dir, el partit constitueix una minoria amb relació a aquelles. Però la minoria revolucionària, els militants del partit, sorgeix de les masses; n'és el nucli. Cap pràctica revolucionària no ha estat el resultat de la conceptualització, efectuada per una intel·lectualitat de servei, de les reivindicacions "espontànies" del moviment obrer.

La direcció i la base

Les estructures del partit

La història de les organitzacions de masses del moviment obrer mostra que aquells tendeixen a reproduir-se en la pròpia estructura interna i en les relacions instituïdes entre la direcció i la base: la mena de relació, de direcció única, en què la burocràcia de tot el partit acaba per fer prevaler entre l'avantguarda i les masses, entre els militants i "els altres". En la literatura política i en el llenguatge dels militants, "base" es converteixen en entitats abstractes, en perxes o en les dirigents i els dirigits pengen els propis mites per amagar-se els uns al altres el funcionament més o menys oligàrquic del partit. Per rígids que siguin els mètodes de l'organització, els militants tenen la llibertat de discutir-ho gairebé tot. Les institucions del partit són fetes de manera que produeixen la impressió que són els qui decideixen. Encara que això no sigui totalment fals —cap organització no podrà subsistir sense tenir en compte les reaccions dels seus militants—, la inèrcia de les estructures encamina el partit cap a una distribució no igualitària de la informació i, per tant, del poder. En estratificar-se, el partit desconecta els lligams que la seva implantació en les masses hauria de tractar de mantenir: quan aquesta unió subsisteix, els reforços es multipliquen. El distanciament entre el partit i les masses accentua les deformacions del simbolisme polític: entre la imatge que les masses es fan del partit, i la representació del partit i d'elles mateixes que envien al seu torn als dirigents, ja no hi ha bescanvi, sinó separació; de la mateixa manera, a l'interior del partit, el desplaçament funcional entre dirigents i militants de base es transforma en enclaustrament ideològic. Per als diri-

gents, el pensament; per als militants, la sensibilitat. Una organització que deixa de ser un intel·lectual col·lectiu per a ella mateixa ja no és capaç de representar aquest paper entre les masses.

Aquestes són les raons que han impulsat sempre els socialistes llibertaris a generalitzar la crítica concreta de les organitzacions en una negació de principi a l'organització. N'hi ha d'altres que, tot admetent-ne la necessitat, li assignen la tasca de construir avui una gran organització revolucionària de masses garantida des d'ara contra tota desviació burocràtica. En aquest aspecte, duen la precaució fins al més extravagant dels sectarismes. Cal reconèixer que aquest, en la mesura en què l'organització creixi, limita amb avidència la nocivitat i fins la mateixa existència de la burocràcia.

Fascinats pels records llegendaris del moviment obrer, invoquen l'adveniment d'un gran partit revolucionari que ells mateixos refusen de donar-se. D'altres —per exemple els ex-militants del VLR i, avui, els del grup de la Revolució— es gloriegen del fet que una convergència objectiva de l'activitat revolucionària de grups de tota mena —comitès d'acció de districtes, grups polítics, etc.— substitueix la presència d'un partit de masses constituït orgànicament. El maig del 68 demostrà que no era pas així. D'una manera general, sigui quina sigui la part de pertinència de les crítiques i condemnes que pesen damunt les organitzacions "tradicionals", es veu prou bé, en la voluntat de fer taula rasa dels partits existents, el desig de fer senzillament taula rasa de la relitat és que no hi ha una bona manera d'organitzar un partit de masses, però que cal fer-ho, i de la millor manera possible. Certs esquemes són millors que d'altres; cap no garanteix per endavant l'evitació del risc d'una derivació burocràtica. De fet, la preocupació de més entitat que pot ser presa per conciliar, en una societat de classes, l'eficàcia i la democràcia socialista d'una organització revolucionària, és la vitalitat d'aquesta organització, la seva actitud de reclutar, de convertir els seus partidaris en militants, de mantenir en el seu propi joc d'estructures una tensió permanent i fecunda entre la direcció i la base del partit.

Aquesta afirmació no és una escapatòria. Només l'acció política garanteix la virtualitat de les constitucions. Certs procediments afavoreixen la vitalitat militant, i d'altres l'ofeguen. Combinant el centralisme democràtic, però depurat dels afegitons que li ha imposat l'esquema leninista, amb la representació proporcional de les tendències, un partit té més possibilitats d'exercir la seva missió sense desnaturalitzar-la.

Aquests dos principis d'organització són en efecte complementaris i la seva unió és essencial. Repetirem que per centralisme democràtic s'entén simplement el fet que la llei de la majoria s'imposa a tot el partit i que la direcció, renovada amb freqüència suficient, té al seu càrrec la interpretació de la línia del partit i el control de la seva executòria a tots els nivells. Controlar el compliment d'una decisió col·lectiva no significa en absolut l'exercici d'un poder discrecional sobre els qui són responsables de l'execució. La designació dels responsables del partit, a tots els nivells, pels del nivell superior, que és la pràctica de fet si no de dret dels partits de tipus

bolxevic, no està d'acord amb el centralisme democràtic. N'és la caricatura.

La representació proporcional ha de ser aplicada sense restriccions al conjunt dels vots del partit. Regula la determinació de les posicions polítiques —la votació dels textos— i la definició dels responsables, unint aquesta a aquella. Sense ella el centralisme democràtic acaba forçosament per sotmetre l'activitat del partit a una autoritat jeràrquica sostreta al control dels militants. Efectivament, només el reconeixement del dret de tendència, materialitzat pel caràcter polític que la representació proporcional confereix d'una manera explícita als vots que donen com a resultat l'elecció dels dirigents, pot evitar que el partit es tanqui verticalment. Implica l'encreuament de les unions verticals amb la base, les federacions i la direcció nacional i amb les que les tendències estableixen, de cèl·lula a cèl·lula i de secció a secció, entre els militants. En els fets quotidians del funcionament del partit, la representació proporcional reflecteix directament, en termes d'organització. Constitueix l'únic mitjà de subordinar l'elecció dels homes a la de les idees. Però el centralisme democràtic li subministra un contrapés indispensable. Sense ell en efecte, el joc de la representació proporcional tindria el perill de comprometre la unitat del partit, com en els exemples donats per la SFIO de la preguerra.

El risc inherent a la representació proporcional no és pas que transdoni, a l'inrevés d'allò que pretenen els buròcrates, la generació espontània de les tendències que no existirien sense ella. Les tendències són un fonament de la base d'una organització de masses; en reprimir la seva expressió no se suprimeix la seva existència, sinó, només la de la democràcia. L'exercici del dret de tendència només és perillós per a la unitat del partit si, a causa de l'absència d'un acord fonamental entre els militants, aquests es veuen a refusar les coaccions del centralisme democràtic, coaccions de la disciplina i la eficàcia.

Com és natural, el centralisme democràtic organitzat sobre la base de la representació proporcional ha de veure's completat per disposicions que garanteixin el control dels dirigents pels militants. Les mesures per a limitar l'acumulació de responsabilitats, la permanència massa prolongada dels mandataris en les mateixes funcions, les disposicions que faciliten, d'altra banda, l'exercici efectiu del dret d'abrogació, resulten indispensables. El mateix s'esdevé quan a les disposicions escaients per assegurar un control estricte del partit pels seus membres elegits. En aquest sentit, com en tots els altres, les regles d'una organització són, en el pla de les estructures, una traducció directa de la estratègia política. Però seria ociosos de voler examinar aquesta darrera sense haver aclarit abans quina ha de ser la base de classe de l'organització.

Les bases de classe de l'organització i el problema del pluralisme polític.

El socialisme no és res fora del moviment obrer, que és la seva representació històrica i del qual constitueix la teoria. Per tant no hi ha organització de masses veritablement socialista sense una base obrera. En aquest

aspecte, el partit comunista francès, que la té, el partit socialista, que tracta d'obtenir-la, el PSU, la Lliga Comunista, Lluita obrera i l'Aliança Marxista-revolucionària, que, no essent organitzacions de masses, només hi tenen bàsicament puntes de llança però tenen com a objectiu el d'allargar-les, estan d'acord. Si més no, en aparença. No manquen exemples d'organitzacions obreres que no són socialistes o que, tot pretenent de ser-ho, han traït el socialisme. Abans de la guerra, el partit socialista SFIO tenia, tant en proporció com en nombre, més obrers que el partit comunista. Aquesta herència no evità que evolucionés per acabar, feta excepció d'alguns departaments, com un partit petit-burgés, més petit que no pas burgés; perquè, malgrat la proporció estadísticament important d'obers que havia conservat, la influència dels mestres, empleats i funcionaris era preponderant. Una organització obrera no és necessàriament una organització socialista; en altres mots: la base de classe no determina mai, per ella mateixa, la posició de classe d'una organització

Aquesta constatació, que ningú no contradiu de manera seriosa —ni el mateix partit comunista, al qual no desplaui de cridar l'atenció sobre el fet de ser avui a França organització política de masses fundada efectivament una base obrera, així com de presumir de tenir el monopoli del socialisme— condemna sense paliatius una vella tradició obrerista sempre present en aquest país sota la forma, a les organitzacions, d'un estalinisme latents, segons la qual la classe s'identifica amb el partit i la consciència de classes es confon amb l'adhesió al partit. Però, posat que la base no implica la posició de classe, encara que s'hi vegi implicada, es plantegen dues preguntes: ¿Un o diversos partits per a la classe obrera? ¿Una o diverses classes per al partit?

Si, en efecte, l'equació obrerista és històricament insostenible, traïeix una tendència profunda del moviment socialista a conferir una validesa universal a la seva especificitat de classe. Però, siguin quines siguin aquestes esquerdes internes i aquestes contradiccions secundàries, només hi ha una classe obrera, on la consciència de classe es basa precisament en el reconeixement de la seva unitat. Seria lògic, doncs, que només existís una organització de classe. I ho és, sens dubte, que, després de la divisió històrica del moviment obrer, cadascuna de les organitzacions que el componen pretengui de tenir al seu càrrec la totalitat de l'herència. Per això el partit comunista no pot deixar d'anomenar-se ell mateix el partit de la classe obrera. Però, per aquesta mateixa raó, tots els militants del moviment socialista que no s'hi reconeixen no acceptaran mai aquesta pretensió. No és que no n'admetin el principi, però tenen dret de construir una organització que pugui assumir-la de manera vàlida als seus ulls i per a la majoria dels treballadors. Tanmateix la ruptura del moviment obrer correspon a una divisió de la consciència de classe, on les escissions orgàniques només són una conseqüència que no s'eclipsa davant les reivindicacions hegemòniques d'una de les organitzacions que n'han sorgit.

Mentre la integritat de la seva consciència de classe, i amb ella la consciència de la seva unitat, no hagin estat reconegudes pels treballadors, no hi haurà un partit de la classe obrera per a la classe obrera. I, encara

avui dia, prop de la meitat dels obrers vota per la dreta, perquè el centralisme burocràtic i la social-democràcia, les dues malalties endèmiques del moviment obrer, no han deixat de contagiar-ne l'organització, retardant d'aquesta manera el dia en el qual una reunió orgànica confirmarà un progrés decisiu de la consciència dels treballadors. No són raons d'eficàcia les que prohibeixen al socialisme d'abandonar la perspectiva de la reunificació del moviment obrer: al capdavant, la unió popular pot prescindir perfectament de la unió orgànica. La desaparició, en el si de la classe obrera, de les contradiccions que divideixen i per tant afebleixen la seva consciència de classe, és una de les condicions prèvies de la construcció del socialisme.

El pluralisme polític

La pluralitat dels partits polítics a l'interior del moviment socialista no contradiu per ella mateixa l'exigència de la seva unitat; només és l'expressió del fet que les divisions entre els treballadors, és a dir les de la consciència de classe, no es determinen a nivell de l'organització. El pluralisme polític no constitueix només un contrapàs útil a la inclinació pròpia de tota democràcia, que es confondre's ràpidament amb el seu propi fi. La classe dominada no deu únicament la seva identitat a la divisió de la societat en classe, sinó també a la seva pròpia divisió. El sistema d'un partit únic implica una societat sense classes, si és que no es desitja ser l'instrument d'una impostura, o sigui d'una dictadura del proletariat. Abans i durant el període de transició al socialisme, la coexistència de les organitzacions de masses del socialisme amb els partits burgesos no pot ser recusada per aquells qui obliden que les llibertats burgeses només es veuen amenaçades per la pròpia burgesia i no pas pels treballadors que només recullen les engrunes i que volen despullar-les dels seus privilegis de classe. De la mateixa manera, la rivalitat entre els partits obrers marca, en el pla de les institucions polítiques, una etapa indispensable de la dialèctica de la unitat.

Comunistes o socialistes, les organitzacions polítiques del moviment obrer s'autodesignen tradicionalment com a partits que són alhora de massa i classe. Però, en aquesta mateixa mesura, per conservar el caràcter d'una organització de masses, ¿no es veu portada a deixar de comportar-se com un partit de classe, bé augmentant la seva base de classe, bé abandonant el paper d'avantguarda i fent-se càrrec novament del reformisme "espontani" de la classe obrera?

L'obrerisme

Fins a la primera guerra mundial, la base i la posició de classe dels partits obrers coincidien ni que fos només aparentment; els partits obrers eren bàsicament partits obrers. Des d'aleshores, l'extensió del salariat a la major part de la petita burgesia, i els fenòmens de proletarització relativa que han vingut a amenaçar l'estatut d'un nombre cada vegada més gran de membres

de les capes mitjanes, han modificat la composició ideològica de les organitzacions de masses del socialisme. La seva base de classe ha augmentat, però aquesta evolució no s'ha produït sense tensions internes. L'obrerisme caracteritza la resistència del moviment obrer a adaptar-se a l'amplitud i al caràcter complex del proletariat. Com si hi hagués una unió mecànica entre l'estructura sociològica d'una organització i les seves posicions de classe, les burocràcies polítiques exploten la missió escatològica de la classe obrera per tal de justificar la monopolització del poder, al partit a l'Estat, per a aquells qui s'han atorgat el dret exclusiu de parlar en nom seu.

Contràriament a una idea comuna, l'obrerisme també s'ha estès entre les organitzacions social-demòcrates i entre els partits de tipus bolxevic. Només el seu mode d'utilització és diferent. La manipulació dels obrers es veu acompanyada per una idealització de la classe obrera. Així per exemple, a França, el discurs voluntàriament obrerista de la SFIO de Guy Mollet encobrí sempre pràctiques de col·laboració de classe. D'una manera general, l'obrerisme d'una organització constitueix sempre per a ella el mitjà d'escamotejar un retard o un rebuig de la consciència de classe dels seus militants. També li serveix a vegades d'argument per a resoldre els problemes, en aquest aspecte, li plantegen els seus intel·lectuals.

D. MOTCHANE I J.P. CHEVÈNEMENT. *Clefs pour le socialisme*. 1973

La Convergència de la Social-Democràcia i del Centralisme Burocràtic.

Pot semblar paradoxal d'associar en el mateix tipus de crítica unes organitzacions on l'estructura, els costums i la sensibilitat són tan diferents com entre social-demòcrates i comunistes ortodoxos. Malgrat tot, aquest paral·lelisme només estranyarà veritablement els qui no els coneixen bé o fingeixen d'oblidar, per interès polític, el parentiu que encobreixen les diferències alludides.

Aquest parentiu prové, en primer lloc, del caràcter oligàrquic dels seus partits. A través de mitjans oposats, comunistes i social-demòcrates han lliurat el socialisme a la discreció d'uns quants milers de petits propietaris. Per als comunistes, són els permanents del partit, militants que li han consagrat la vida però als quals el partit consagra, a canvi, com a posseïdors exclusius de la veritat del socialisme i com a portaveus patentats de les masses. En el cas dels social-demòcrates, els veritables permanents del partit no són els seus funcionaris sinó els seus diputats i els seus alcaldes. Permanents del partit comunista i notables social-demòcrates són factors de rigidesa i d'esclerosi, davant els quals l'organització resisteix cada vegada menys en la mesura que acaba per confondre's hi. Aquests estrats al·luvials dipositats entre la base i la direcció, entre la massa i el partit, perpetuen el domini exclusiu d'una direcció cooptada.

El monopolisme era, en efecte, un tret comú del partit comunista francès i l'antic partit socialista SFIO. Monolitisme de fet, i no pas d'expressió, en el cas dels social-demòcrates, però no pas menys rígid per aquesta circumstància. El seu funcionament depenia de la combinació de dos mecanismes senzills. El primer era el principi de la irresponsabilitat política total del secretari general del partit. El comité director era considerat com l'únic organisme dirigent i responsable del partit durant els intervals que hi havia d'un congrés a l'altre. Guy Mollet podia pretendre d'haver passat 25 anys al front del seu partit aplicant decisions que ell desaprojava. ¿És que el secretari general personificava la transparència en la continuïtat? Continuïtat tant més assegurada perquè el mecanisme de designació del Comité Director la situava àmpliament, de fet, a les seves mans. Sabem que, efectivament, els membres del Comité Director eren elegits segons un escrutini majoritari, abans de la discussió i votació del text d'orientació del partit, segons unes llistes de candidats desconeguts, en gran majoria, per gairebé totes les delegacions de les federacions (departamentals). El secretari general i els seus acòlits, per contra, els coneixen tots. Eren els únics capaços d'orientar al seu gust els vots dels delegats. Malgrat les aparences i l'afebliment progressiu d'un poder declinant com el prestigi del partit, França no ha conegut d'altra direcció política més estaliniana que la de l'antiga SFIO.

La segona convergència entre la social-democràcia i els partits comunistes ortodoxos es troba en la importància comuna de servir l'internacionalisme proletari. L'evolució de la social-democràcia europea ha conduït aquesta fins a la traïció oberta. Des del moment en què l'estalinisme i la guerra freda van empènyer les grans organitzacions social-demòcrates del costat del imperialisme, aquest hi ha trobat sempre els millors suports a Europa. D'aquesta manera, el desenvolupament de les institucions europees, tal com les concep i practica la gran aliança social-demòcrata i cristiana, no té d'altre contingut polític que el d'una racionalització de la col·laboració de classes a escala d'Europa i la constitució, a nivell de la CEE, d'un sistema de relleus indispensables per al funcionament del capitalisme internacional dels Estats. La construcció europea és un mitjà de resoldre les contradiccions secundàries del capitalisme internacional i de confirmar, la supremacia del seu pol dominant, els Estats Units. La ineptitud de la burgesia europea per a determinar una posició comuna davant els Estats Units cada vegada que són en joc els interessos vitals del capitalisme americà, demostra regularment el caràcter de classe d'aquella estructura i els veritables condicionaments de la Europa dels Estats Units.

Exceptuant els països escandinaus, cap social-democràcia no ha estat mai capaç de desmarcar-se de les intervencions americanes al Vietnam o a l'Amèrica Llatina. A França, la renovació d'Épinay del partit socialista ha permès a la seva ala esquerra una reorientació del partit en aquest aspecte. Però, si bé en aquest partit les posicions de política exterior adoptades en programa denoten un profund trencament respecte a les de l'antiga SFIO, l'herència socialdemòcrata és lluny d'haver estat rebutjada completament.

En efecte, la social-democràcia prolonga, en el camp de la política exterior, la seva negativa a reconèixer i impulsar la lluita de classes. Sobre això, la voluntat d'estendre costí el que costi l'àmbit i les competències de les institucions europees, sense cap vinculació amb relació de forces reals i amb les situacions de classe que expressen, resulta, per a la dreta del partit socialista actual, coherent amb el conjunt de seves posicions polítiques. La persecució quimèrica d'una Europa en la qual els social-demòcrates serien majoritaris a nivell de les institucions constitueix per a ella un mite polític al qual s'aferra desesperadament. I no sols perquè no ha trobat res de millor per emmascarar la seva indigència ideològica, sinó també perquè comporta, per a aquells que no estan lligats sinó en aparença a l'estratègia unitària del partit, el benefici secundari de proporcionar-los, per comunicar els comunistes, la línia de retirada que els cal. Després de la conclusió de la unió de les esquerres, el combat per l'Europa burgesa esdevé més que mai, en mans dels socialistes burgesos, el refugi, que esperen que sigui provisional, d'una esperança en una tercera forma que no poden pas evocar obertament.

Pel que fa als comunistes, aquests continuen presoners, en el pla de l'internacionalisme proletari, de la seva incapacitat de superar les contradiccions que oposen els interessos de l'Estat soviètic al de la revolució mundial.

L'ambigüitat d'aquesta postura prové del fet que, en el camp interna-

cional de la lluita de classes, l'Estat soviètic fa un paper ambivalent. Tot fent de contrapés de l'imperialisme, en el seu contraimperialisme. Després d'haver frenat la Revolució a l'etapa del capitalisme d'Estat, el règim de la Unió Soviètica s'ha convertit en un adversari objectiu de la revolució, perquè presenta l'exemple d'un socialisme desnaturalitzat i perquè esclafa per la força, com a Budapest o a Praga, les temptatives d'allibament comunista que neixen als països sotmesos al seu imperi. Els maoistes francesos —però no pas els xinesos que reben Nixon a Pequín— assimilen somerament la política de la coexistència pacífica a la pràctica de la col·laboració de classes, excepte si prenem el concepte en un sentit absolut segons el qual la guerra civil és l'única relació de classe que defuig tota complicitat. No és pas seguir-los en aquesta exageració el fet de constatar la persistència d'una complicitat objectivament reaccionària entre la Unió Soviètica i els Estats Units per lligar el manteniment de la pau nuclear al repartiment del món establert a l'alta. Però la pau nuclear no és pas la pau mundial; és únicament una mena de conflicte en què els forts i els rics no es fan directament la guerra, sinó que la fan a través de la interposició dels països pobres.

En el pla de l'internacionalisme proletari, sabem que els partits comunistes de la III Internacional oscil·len entre el policentrisme i la doctrina de la sobirania limitada. En realitat, el partit italià és l'únic a haver-se pronunciat obertament, i sense rompre la unitat, a favor del policentrisme, és a dir: del refús a reconèixer un paper director al partit comunista de la Unió Soviètica. Quant a la doctrina de la sobirania limitada, justificació pòstuma de la intervenció a Txecoslovàquia, si bé els partits comunistes dels països capitalistes la rebutgen gairebé unànimement, també és veritat que són els únics als quals aquella doctrina no amenaça directament. Els comunistes francesos tenen el costum de titllar d'anticomunistes els qui reconeixen el caràcter imperialista de l'Estat soviètic, i cal confessar que tenen raó sovint. L'antisovietisme és la forma més estesa, com a més fàcil, de l'anticomunisme. Però el partit comunista, més que ningú a França, podria fer molt per arrancar al comunisme la màscara que encara li obliguen a portar Stalin i els seus hereus. La Unió Soviètica ha estat el país de la revolució. No s'ha convertit en el país del socialisme, excepte per a dues generacions de militants comunistes. En primer lloc, perquè ha estat l'esperança dels treballadors, durant la revolució i després d'aquesta, així com durant la guerra contra el feixisme. Posteriorment i sempre, perquè una organització de masses resisteix malament la temptació d'alimentar la convicció dels seus militants de ser una encarnació històrica exemplar. La revolució sembla més pròxima quan se sap que ha reeixit en un altre lloc. Quan, per l'agost i el setembre del 1968, el partit comunista francès, per primera vegada a la seva història, va prendre la decisió de desaprovar públicament una acció realitzada per la Unió Soviètica, aquesta postura suscità, dintre el partit, reaccions molt vives per part de nombrosos i de vells militants. En una organització ben integrada no es toquen pas impunement els articles de fe.

Però si el partit comunista francès continua identificant amb tanta força, malgrat la distanciació posterior al 1968, la veritat del comunisme amb la seva falsificació soviètica, és sens dubte per unes raons més profun-

des.

L'aïllament històric del partit comunista, reforçant el seu just sentiment de la traïció del moviment obrer per la social-democràcia, no podia sinó lligar-lo estretament a un Estat i a una organització que es reclamaven sense parar com a continuadores de Lenin. Més forts tanmateix que els lligams històrics i estratègics són, sens dubte, els de l'afinitat instintiva que acosta l'una de l'altra dues burocràcies polítiques construïdes damunt el mateix esquema. Entre les múltiples raons que motivaren la intervenció soviètica a Txecoslovàquia, la més decisiva, i potser l'única decisiva, haurà estat el fet que la classe política soviètica havia de considerar forçosament intolerable el fet de posar en qüestió, en un país comunista, el monopoli del poder per la classe política. A la Unió Soviètica, els funcionaris del partit, de l'Estat i de les empreses no són elegits en darrera instància segons la seva competència o la confiança popular, per més que aquesta competència o confiança popular no siguin estranyes a l'elecció. L'evolució que, a Txecoslovàquia, tendia a subordinar la confiança en el partit a la confiança en les masses, creava un precedent que va ser considerat per la classe dominant de la Unió Soviètica com una amenaça al seu propi poder. Per raons del mateix tipus, el centralisme burocràtic i la identificació dels interessos de l'internacionalisme proletari amb els de l'Estat soviètic, dins el Partit Comunista Francès, intimament units.

Les postures internacionals de les organitzacions del moviment obrer demostren amb claretat meridiana les desviacions a què pot ser conduït el socialisme per un abandonament de la dialèctica. Pel fet que la social-democràcia considerava l'imperialisme estalinista com una regressió del moviment obrer i com una amenaça per al seu esdevenidor —i, efectivament ho era—, es llançà en braços de l'imperialisme americà. Quant als partits comunistes occidentals, els bastava constatar que la Unió Soviètica feia un paper progressista, oposant-se als Estats Units, per a oblidar que, com deia Lenin, un poble que oprimeix un altre poble no pot ser lliure. No hi ha dubte que, tant en el camp de les relacions internacionals com a l'interior de cada nació, l'acció política condueix a la simplificació. Però si la lluita de classes imposa l'elecció d'un camp, aquesta elecció no ha de conduir mai a l'abandonament d'una línia correcta, a amagar les contradiccions que entrebanquen el procés del socialisme. Res no és totalment blanc o negre; i, precisament per conciliar la necessitat d'elegir sense eludir la complexitat de cada elecció, el socialisme necessita organitzar-se sobre bases efectivament democràtiques.

El socialisme

Sorgides de la unió del socialisme i del moviment obrer, ¿estan condemnades les organitzacions revolucionàries de masses a no tenir més tria que l'estalinització o l'aburguesament; ò, potser, una barreja de tots dos? Si el fracàs exemplar del PSU acaba d'aportar a França una prova suplementària del fet que no hi ha acció política eficaç que la de les masses organitzades, ¿cal resignar-se a deixar morir prematurament el socialis-

me dins les seves pròpies organitzacions? Sense organització ideològica i política, el moviment obrer no pot tenir ni consciència ni pràctica revolucionàries. Però tota la història del socialisme gira al voltant de dues desviacions de la consciència i de la pràctica revolucionàries engendrades pel marc capitalista dins les organitzacions del moviment obrer.

La primera en el temps i en l'extensió ha estat la socialdemocratització del socialisme. És la línia de major propensió al moviment obrer immers en la col·laboració de classes. És segur que hi ha grans diferències en les successives deformacions imposades al moviment revolucionari per l'incompliment de la revolució. La social-democràcia, denominació comuna a totes les organitzacions polítiques del moviment obrer abans de la revolució d'Octubre, ha conservat de temps una ideologia revolucionària, la vitalitat de la qual, fins als anys 30, és demostrada ampliament per l'austro-marxisme. Però la separació entre una teoria revolucionària i una pràctica que cada vegada ho era menys, no podia dur sinó a l'abandonament, per part de la social-democràcia, de tota armadura marxista. L'arribada del feixisme aconsegueix un trencament ideològic del moviment obrer que la Gran Guerra havia promogut: la social-democràcia moderna només ha conservat la seva influència sobre classe obrera abandonant-se, a Alemanya i als països escandinaus, així com, i ja igual que sempre, a Anglaterra, a la ideologia dominant a França, on la influència marxista ha estat superficial durant molts anys, i a Itàlia, on la creació del Partit Comunista es produí poc després de l'estructuració del moviment obrer, l'arrelament de la social-democràcia s'ha perdut gairebé del tot.

De tota manera, entre la social-democràcia marxista alemanya i austríaca de començaments de segle i la del programa de Godesberg, passant per les varietats intermèdies del molletisme de la SFIO o del nennisme del PSI, la derivació és lenta però incostestable. La primera teoritzava la lluita de classes però la practicava malament, mentre que la de Mollet la invocava sense practicar-la i la de Brandt ja li gira l'esquena. *La social-democràcia correspon a una estratègia del moviment obrer que intenta conservar i desenvolupar la dimensió de masses de les seves organitzacions tot sacrificant el seu caràcter de classe.*

La conquesta del poder de l'Estat per la revolució bolxevic ha estat el punt de partida de la desviació estalinista del socialisme. El desenvolupament, als països capitalistes europeus, dels partits comunistes construïts segons el model leninista després de la revolució proletària a Rússia i del fracàs de la seva extensió a Europa, ha correspost a la voluntat de protegir el moviment obrer de les influències de la societat burgesa, tot constituint a l'interior del capitalisme el reducte de la revolució. Però si bé els partits comunistes eren una resposta a la "traïció" social-demòcrata, no podien deixar d'experimentar al seu torn i a la seva manera la pressió d'una coexistència prolongada amb l'enemic de classe. I fins i tot l'extrema jerarquització de les seves estructures, encara que atenuï la corrosió exercida pel medi capitalista, les predispesa a recaure, sota una altra forma, a l'esclerosi burocràtica que ja fa temps que s'ha ensenyorit dels partits social-demòcrates. Mentre el socialisme social-demòcrata acaba per ser propietat priva-

da d'una xarxa de notables, el socialisme dels comunistes no defuig pas la dels seus permanents. Ni la dimensió de massa de les seves organitzacions, ni les seves estructures, no arriben a preservar realment el moviment obrer dels partits de la col·laboració de classe; l'afavoreix o l'entrebanquen segons el nivell de consciència revolucionària dels treballadors.

La democràcia intuïtiva i el socialisme asimptòtic són malalties congènites del moviment obrer, en el qual, i amb el temps, tant el leninisme com la social-democràcia n'afavoreixen el desenvolupament. Aquestes dues desviacions testimonien en aquest punt, al marge de les seves diferències, un parentiu profund.

La democràcia intuïtiva és el resultat de la temptació de considerar que la consciència revolucionària d'una minoria pot substituir de forma completa i duradora la de les masses. Aquest és el mecanisme de totes les oligarquies. El basisme, que adopta la posició oposada, tot caient per reacció en l'exageració contrària, idealitza la classe obrera i desconeix el paper i fins la mateixa existència d'una avantguarda. Afavoreix totes les manipulacions sense ni tan sols confessar-s'ho. Quant el socialisme asimptòtic del qual la social-democràcia francesa ofereix tants exemples memorables, confon el trepig estacionari amb una llarga marxa. L'allunyament de l'objectiu justifica la inacció. Enraonar de la revolució ja fa que aquesta no hagi de ser preparada. En realitat, l'asíntesi dels socialistes burgesos sempre se situa darrera d'ells. És el model soviètic, cubà i xinès del socialisme, o bé el ressorgiment obrerista.

Avui la història revolucionària pot donar una resposta a les preguntes que sempre s'ha fet. Aquesta resposta, però, no és del tot clara. ¿Pot el socialisme sortir de la contradicció que condemna totes les organitzacions revolucionàries a confondre's, tard o d'hora, amb la seva pròpia finalitat? La subversió no s'organitza sense pervertir l'organització. Per als qui rebutgen el principi de l'organització de masses o només n'admeten la necessitat d'una manera platònica, una estètica revolucionària pot substituir la política revolucionària; però el socialisme té unes altres exigències. En revelar que les organitzacions del moviment obrer no disposaven de mitjans per a aconseguir els seus propòsits, la crisi de maig del 68 demostrà que calia transformar-les en comptes de suprimir-les. El moviment obrer busca avui dia, més que mai, els mitjans d'expressió política que li calen. No els trobarà pas en el conformisme revolucionari. N'existeixen dues menes. L'una pretén de fer taula rasa de l'heretatge històric dels partits i els sindicats, sense comprendre que no es pot destruir més que allò que ja ha estat reemplaçat. L'altra s'installa en la inèrcia confortable de les estructures i de les idees. Aquestes dues aberracions són complementàries i es repengen mútuament, la seva unió fa estèril la provocació, que s'ha convertit en la forma habitual de comunicació entre aquells als qui els comunistes anomenen esquerranistes i aquells als qui els esquerranistes anomenen reformistes.

Com en temps passat, la revolució no vindrà pas d'un partit. No hi haurà tanmateix revolució sense partits de masses per a afermar-la. A França, avui dia, la construcció d'un partit ha esdevingut una exigència

elemental del socialisme.

Si hi ha alguna lliçó que calgui extreure de la història del moviment obrer, especialment del més recent, és la constatació del fet que un partit de masses no és mai per ell mateix, estàticament i en tota l'extensió de les seves estructures i de la seva durada, una organització revolucionària. Pot arribar a ser-ho, però, al moment oportú. La idea que una organització de masses pot ser sempre un partit pur, i dur, no és sinó una fantasia; o, cosa que ve a ser el mateix, xerrameca grupuscular. El fet que la voluntat i l'apetitudo revolucionàries no hagin estat mai —ni mai no ho seran— permanents en una organització de masses, no obliga en absolut el socialisme a no tenir d'altres opcions que el leninisme o la social-democràcia. Tant si es tracta de fer la revolució com si es tracta de procurar-se'n els mitjans, és a dir de fer un partit socialista, el trencament amb la ideologia dominant no es pot produir a nivell polític, que és, per a un "revolucionari", un nivell individual; és a dir: un punt de partida, el trencament revolucionari es produeix al final, o més aviat al llarg d'un procés de desbordament; el trencament és el resultat del desbordament, i no pas a la inversa.

I, malgrat tot, per l'acció de masses no hi cap altre desbordament durador que el que és resultat d'un desbordament interior. Així, l'organització de la lluita revolucionària passa per l'organització d'un partit de masses que no pot escapar de la inèrcia social-demòcrata si no és sota l'impuls permanent d'un nucli revolucionari. Aquest és el sentit de la reconquesta socialista de la social-democràcia francesa, en la qual el CERES ha pres la iniciativa des de fa uns anys. No es tracta d'inventar la revolució per als altres, sinó de preparar les vies on passarà, a través del partit, a les masses. Durant la crisi revolucionària el partit de masses es converteix precisament en revolucionari, sempre que hagi sabut desenvolupar abans en el seu interior una tensió suficient per a arrencar el socialisme del destí que, a la societat burgesa, s'anomena social-democràcia.

L. BASSO: *Sindicalisme i política.*

Model de Partit i Estratègia de Lluita pel Socialisme

El model del partit, tal com el coneixem, ha estat construït quasi sempre en resposta a les exigències de la lluita parlamentària o de la lluita revolucionària tradicional, de tipus rus o xinès. Però un partit que vol guiar el proletariat en una batalla que, amb fins revolucionaris, és duta a terme cada dia i a tots els sectors de la societat, ha de tenir necessàriament una estructura diferent. En primer lloc, ha d'adonar-se que la seva activitat no pot restar en el terreny polític propi de la societat burgesa, és a dir en el terreny parlamentari (per important que sigui o com a reflex de les lluites existents al país), sinó que ha d'anfrontar-se amb el mateix teixit de les mateixes relacions socials; perquè només així pot organitzar i guiar les masses, ja que aquestes no són votants abstractes sinó homes concrets, inserits en relacions socials ben determinades i moguts a lluitar per circumstàncies i raons profundes.

La democràcia representativa no té la possibilitat d'expressar, i menys encara de realitzar, la voluntat d'aquests homes reals que, per a les seves necessitats concretes, creen contínuament noves estructures, noves formes d'associació, noves institucions. Els partits, en la seva organització actual, resten gairebé sempre més enllà d'aquesta realitat multiforme i, fins quan una àmplia adhesió als principis generals que enuncien, no aconsegueixen pas sempre de coordinar ni guiar les lluites que parteixen de centres de vida social diversos i mal lligats entre si. Es urgent, doncs, que els partits s'adaptin a l'evolució real i sàpiguen aturar l'home real allí on neix el seu interès per la lluita, allí on es forma la seva consciència antagònica respecte a la realitat burgesa, de manera que se senti participar a la vida del partit; i que el partit lligui més estretament, amb l'experiència viscuda pels treballadors, les seves opcions polítiques i les batalles que realitza.

En altres termes, es tracta d'enfortir al màxim el corrent que va de la base al cim, de referir-se a l'experiència de la base, d'encoratjar la iniciativa de les masses, de repenjar-se en aquesta experiència i en aquesta iniciativa per tal de posar remei a l'absència de poder democràtic sostinguda per les institucions burgeses, i per afavorir el naixement dels òrgans necessaris per aquesta mena de lluita. . .

És un fet que una semblant línia d'acció exigeix un tipus d'organització que penetri a tots els nuclis de la vida social per interpretar les seves exigències més profundes, per actualitzar el potencial de lluita i evitar així que el partit s'aïlli o giri en el buit.

Perquè aquí hi ha el perill que avui el sotja. Perill ja visible a l'escassa assistència a les reunions; a la baixa dels efectius i de la difusió dels periòdics de partit; al deseixement dels partits que, per exemple a França, es reflecteixen en una proliferació de clubs que polaritzen l'interès polític de

sectors bastant dinàmics; i, d'una manera més general, en allò que s'ha convingut a anomenar la despolitització i que expressa probablement un desei-
ximent no pas de la política, sinó de la manera de practicar-la.

CLAUDE LEFORT. *Què és la burocràcia?..*

Funcions del Partit

El partit no és un atribut permanent del proletariat, sinó un instru-
ment forjat per ell per a la seva lluita de classe, en un moment determi-
nat de la seva història.

Allò que per tant hem de preguntar-nos és: ¿a quina necessitat cor-
respon la constitució d'un partit? ¿Està superada o no la seva fundació?
Es tractava del fet que la classe eliminés la dispersió de les seves lluites,
que les coordinés i orientés alhora cap a un objectiu únic: la destruc-
ció de la burgesia. La classe necessita afirmar objectius permanents i
essencials, que superin els interessos particulars de tal o tal altra de les
seves capes, i efectuar una acció pensada i concertada. *Ideològicament, el*
partit representa l'esforç de la classe per pensar la seva lluita en una forma
universal.

L'experiència Proletària: Classe i Partit

L'oposició entre allò que és objectiu i allò que és subjectiu, entre la condició i la consciència de classe, és cosa arbitrària si li donem un sentit absolut. ¿Què cal deduir-ne? ¿Que tot és idèntic? Aquesta idea impediria qualsevol acció, i difícilment pot ser acceptada per un marxista. A més, la influència recíproca que hem assenyalat ens porta a insistir sobre certs factors i a distingir una dialèctica principal en el condicionament. Per exemple quan parlem de la influència de la resistència a l'explotació en el desenvolupament del capitalisme, aquesta influència no és pas del mateix ordre que la del mode de producció en una capa obrera privilegiada, a l'època de l'imperialisme, o que la del desenvolupament d'aquesta capa en la ideologia revolucionària. En el primer cas es tracta d'una relació permanent dins el marc d'una estructura social determinada, i que no pot traduir-se com a condicionament històric. Podem veure en els altres dos com s'institueix unes relacions socials a partir d'una situació donada, i com originen una precepció de la història, així com elaboracions ideològiques. Per poder ordenar i comprendre el que és el desenvolupament de la classe en els seus múltiples aspectes, hem de considerar-lo com una experiència. Quan Sartre declara que "tant se val que la praxi sigui engendrada o no dialècticament a partir de la condició proletària", nosaltres diríem, al contrari, que aquesta gènesi dialèctica de la classe és el que resulta essencial que és la mateixa praxi. L'experiència del proletariat, la seva praxi, és el moviment històric mitjançant el qual assimila les seves condicions d'existència (o sigui el seu mode de producció i les relacions socials que hi corresponen), es *realitza* en tant que classe organitzant-se i lluitant, i elabora el sentit de la seva oposició al capitalisme. Aquesta experiència té diferents nivells, però es realitza en cadascun d'ells; i ja en aquest nivell primari que constitueix la producció, ja que, encara que aquesta li sigui imposada, és la classe la que l'efectua i li dona un sentit; de manera que el proletariat sempre se les ha d'haver amb ell mateix, amb la seva pròpia activitat, amb els problemes que li planteja la seva situació dins la societat capitalista. D'allò que es tracta, des d'aquest punt de vista, és de comprendre la lluita revolucionària tot inserint-la en l'experiència total de la classe. No s'ha d'estudiar en ella mateixa la dinàmica de la revolució russa, sinó vincular-la amb un proletariat singular, situat en condicions de producció històricament determinades, que manté amb les altres classes explotades unes relacions que són diferents de les de qualsevol altre proletariat d'Europa. Cal veure en l'organització del bolxevisme, en el seu centralisme rigorós, no pas un tret distintiu necessari del moviment obrer, sinó una solució determinada al problema de les relacions entre la massa i la seva avantguarda. D'allò que es tracta aleshores és de saber com la política bolxevic *expressa* ahora la maduresa i les dificultats del proletariat rus. D'una manera més general, a allò que arribem és a plantejar el problema del sentit del partit dins l'experiència obrera, i particularment a l'època contemporània. Però aquest és justament el problema que alguns volen defugir costi el que costi, ja que creure que el partit no és l'encarnació de la classe, sinó la seva

expressió, i admetre que pot expressar tant les contradiccions com el progrés de la classe, representa acceptar la possibilitat d'una crítica de l'estalinisme.

Aquesta crítica consistiria necessàriament a buscar el fonament econòmic i social de la política i del mode d'organització de l'estalinisme, i a aclarir la seva relació amb la lluita del proletariat per la seva emancipació. Respecte a això, parteix dels mateixos principis que la crítica leninista de la social-democràcia reformista. Com aquesta, l'estalinisme no pot ser considerat un accident o un fenomen psicològic de traïció; té un sentit històric i una funció a la societat; no arrossega les masses per atzar; està lligat a un moment de l'experiència obrera, i el seu paper contrarrevolucionari es revelarà perquè contradiu aquesta experiència.

El primer que cal admetre és que la política i l'organització de l'estalinisme, a escala internacional, tenen un caràcter burocràtic. Anomenem política burocràtica una conducta de comandament que fa del proletariat un element passiu, utilitzat, llançat a combats o compromés en aliances sense tenir en compte la seva evolució conscient, al qual s'intenta d'imposar successivament ideologies diferents, sense que l'elaboració, la discussió, la justificació de la concepció del moment surtin del marc d'una minoria petita de dirigents. Anomenem organització burocràtica un cos estrictament disciplinat i jerarquitzat, la base del qual no té cap control sobre la direcció. El "burocratisme" no és un fenomen nou al moviment obrer, i hi pot descobrir una tendència permanent a restablir dintre seu la divisió estricta entre dirigents i executants que caracteritza la societat d'explotació. Aquesta tendència és patent a la social-democràcia reformista (recordeu la descripció que fa Rosa Luxemburg per al cas d'Alemaya) i apareix, encara que contrarrestada per l'activitat dels obrers i per la crítica de Lenin, fins i tot al bolxevisme. En el seu aspecte més profund, reflecteix les dificultats d'una classe esclafada per l'explotació, que, per tal d'organitzar-se ha de resoldre innumerable problemes teòrics i pràctics, i que acaba per confiar a una minoria el paper de direcció, encara que la seva activitat revolucionària i les seves aspiracions comunistes pròpies sin que suprimeix tota relació de domini dintre d'ella i inaugura un nou mode d'acció col·lectiu. El que té de nou l'estalinisme és que, per primer cop, la burocràcia apareix com una veritable capa social, s'unifica a escala internacional i adquireix una estabilitat històrica. Aquesta cristallització burocràtica és alhora de tipus social, econòmic i ideològic. Si examinen el procés d'organització de la classe veurem que la concentració cada vegada més acusada del proletariat, la reunió d'importants capes de treballadors en tasques de producció idèntiques, i l'experiència de les lluites de després de la primera guerra mundial (juntament amb el reforçament del poder de l'Estat i amb la concentració capitalista a escala internacional), a més de fer que masses cada vegada més considerables de treballadors passessin a l'acció política, van constituir el fonament de l'exigència d'una direcció centralitzada de la lluita a escala internacional. Però el mateix procés que tendeix a diferenciar una capa de direcció i la converteix en delegació permanent dels interessos de la classe porta a lligar-se a forces socials alienes al proletariat. Aquest canvi sembla

sens dubte incomprensible o purament accidental si es redueix la història a la psicologia. ¿Per què una avantguarda que en un principi es reuneix per a la defensa i l'emancipació de la classe, acaba per donar-se uns fins propis? Doncs perquè la distància ideològica entre ells i la classe que creen els partits de la III Internacional quan pretenen prescriure-li els fins, imposar-li el sentit de la seva marxa, en altres mots transformar-la en massa d'executants, és ja una distància *social*; és el moviment del qual la burocràcia s'incorpora idealment a les classes explotadores. Això no significa que un mode de pensament burocràtic determini la constitució d'una capa social específica; el que diem és que té el mateix sentit actuar com a aparell de comandament, instituir en un grup relacions de caràcter militar, tenir de la classe la imatge d'una massa inconscient, i passar a formar part del sistema d'explotació. Malgrat tot, la naturalesa d'aquesta incorporació al sistema no és la mateixa en el cas de l'estalinisme i en el de la social-democràcia. Aquesta identifica senzillament els seus interessos amb els de la burgesia dominant; per a l'estalinisme, el seu propi desenvolupament implica una lluita a mort contra la burgesia. I, per explicar aquesta diferència, cal situar-la en una perspectiva històrica la de la transformació del capitalisme i la de l'experiència que el moviment obrer ha efectuat durant la seva lluita contra la burgesia. Si el reformisme pogués convertir-se en ideologia dominant de la II Internacional és alhora perquè el capitalisme podia concedir i perquè la seva decadència (que demostrava la teoria marxista) no havia estat comprovada a la pràctica pel proletariat. Després de la primera guerra mundial és impossible que la burocràcia més dinàmica de la classe obrera vagi, com se sol dir, a remolc d'un capitalisme que ja sembla incapaç de fer progressos, que continua concedint alguns avantatges a certes capes obreres, però que només pot proposar-li una condició una mica menys miserable, i que sembla engendrar necessàriament un cicle permanent de crisi i de guerres. L'oposició radical de l'estalinisme a la burgesia no reflecteix doncs a priori l'acció revolucionària de les masses, com cregué sempre Trotski, sinó, essencialment, la incapacitat de la burgesia d'oferir a l'"aristocràcia" i a la burocràcia obrera una perspectiva històrica de progrés. Mentre la burgesia demostra el seu caràcter parasitari i regressiu i la seva irracionalitat, tota una sèrie de transformacions econòmiques permeten d'albirar la possibilitat d'un nou mode d'explotació que només podria triomfar a Europa, almenys en principi, mitjançant l'eliminació de la capa dirigent actual. La concentració monopolista, el poder cada vegada més gran de l'Estat a l'economia, el desenvolupament del maquinisme, la racionalització de la producció, l'explotació intensiva del proletariat que tot això comporta, confereixen, en el mateix marc del sistema actual, una importància que no tenien tant a la burocràcia administrativa i tècnica com la del treball. Aquestes burocràcies continuen essent clarament alienes les unes a les altres des d'un punt de vista ideològic, però la burocràcia obrera només pot concebre un esdevenidor autònom (tant respecte a la classe obrera com respecte a la burgesia regnant) situant-se dins la perspectiva de la seva unificació futura, i de la gestió sindical de l'economia. Podria donar-se ja aquesta interpretació de

l'estalinisme europeu abans de precisar quina és la seva relació amb el règim que existeix a la URSS. Però no hi ha dubte que l'esdeveniment que ha fet un peper decisiu a l'expansió i a la consciència que pren de si mateixa la burocràcia estalinista és que aquesta dominació de la burocràcia obrera s'ha convertit en alguna cosa real en un país real, que hi hagi per fi un lloc on han aconseguit d'obtenir un fonament econòmic, reunir totes les funcions de gestió de la societat, i comportar-se com una classe a expenses del proletariat, gràcies a l'aprobació col·lectiva (col·lectiva per a ella, com a capa dominant).

Per definir les relacions de l'estalinisme amb el moviment obrer, cal buscar les raons que han fet que la classe, en la seva majoria, hagi acceptat la seva política, i veure alhora en quin sentit, malgrat tot, la classe no és allò que aquesta política voldria fer-ne hem dit que l'estalinisme era la resposta a una necessitat del proletariat, però l'important és saber perquè a despit de la seva estratègia, obertament contrarrevolucionària en alguns moments, ha continuat endegant l'energia del obrers. I no n'hi ha prou, amb parlar de la influència que també va tenir el reformisme durant molt de temps; la força de la de l'estalinisme és una altra cosa. Ja que la seva política no consisteix a esmorteir la violència obrera, sinó a utilitzar-la per als seus propis fins; no té com a objectiu, històricament, un compromís amb la burgesia, sinó que tracta d'eliminar-la; no és, doncs, conservadora —en el veritable sentit del mot— sinó, en funció dels seus propis interessos, revolucionària. Quan l'estalinisme tracta de frenar el desenvolupament d'un moviment de masses perquè tem que la seva autoritat sigui eliminada per una avantguarda lúcida, o que la influència del partit sigui posada en entre-dit per una direcció nascuda de comitès de fàbrica o de soviets, la seva acció, en la major part del casos, no consisteix a arribar purament i simplement a un compromís amb el poder burgès, sinó a sufocar el moviment en nom de consideracions estratègiques que semblen quedar justificades per la seva oposició històrica a la classe dominant. I fins quan l'estalinisme col·labora tàcticament amb la burgesia, aquesta col·laboració no és considerada com una traïció perquè s'inscriu dins la perspectiva de la conquesta de l'Estat, i perquè l'existència de la URSS garanteix que aquesta perspectiva té un fonament real. Malgrat tot, no és pas l'oposició comuna a les capes capitalistes dominants allò que justifica el suport de les masses a l'estalinisme. Seria superficial de creure que l'únic que defineix al proletariat és la seva hostilitat al poder existent, i que aquesta actitud és sempre la mateixa sigui quin sigui el partit al qual presta suport. No són les il·lusions de les masses l'únic fonament de la força de l'estalinisme, com tampoc no ho eren de la del reformisme. En certa manera, la classe comparteix algunes de les aspiracions de la burocràcia; la reorganització de la indústria sobre bases més racionals, l'eliminació de les crisis i de la manca de feina, la planificació de la vida social, troben ressò a les masses, encara que aquestes albirin que aquesta transformació no suprimiria l'explotació i no les conduiria a la veritable emancipació. Així i tot, per forta que sigui la influència de l'estalinisme, només pot ser exercida amb una condició: ha de ser una oposició, privada de tota participació al poder. Si governa, el seu caràcter an-

tiproletari es descobreix necessàriament; per als obrers russos o txecoslovacs., la planificació i la racionalització són en primer lloc planificació i racionalització de la seva explotació; per als obrers francesos, el 1947, s'esbossava ja una experiència que aixecava violentament una part d'ells contra la propia burocràcia. Aquí hi ha la contradicció fonamental de l'estalinisme. Però una cosa és a dir que el proletariat ha de pendre necessàriament consciència de la seva oposició a la burocràcia, i buscar els signes actuals d'aquesta experiència, i una altra, saber si el futur li permetrà de traduir positivament aquesta oposició i de fer fracassar els seus nous explotadors. Basti d'assenyalar aquí que l'únic que permetria que prosseguís l'experiència de la classe, qualsevulla que sigui el resultat final, és l'intent d'instaurar en la lluita noves relacions incompatibles amb l'existència d'una direcció burocràtica.

El Partit

En el període prerrevolucionari, en el període de l'evolució més o menys pacífica en què els partits de la II Internacional representaven la força predominant dins del moviment obrer, i les formes parlamentàries de lluita es consideraven com a fundamentals, en aquestes condicions, el Partit no tenia ni podia tenir una importància tan gran i tan decisiva com la que va adquirir més tard, sota les condicions dels xocs revolucionaris oberts. Kautsky, quan defensa la Segona Internacional contra els qui l'ataquen, diu que els partits de la Segona Internacional són instruments de pau i no pas de guerra, i precisament per això es van veure impotents per fer res seriós durant la guerra, en el període de les accions revolucionàries del proletariat. I això és totalment exacte. Però, què significa això? Significa que els partits de la Segona Internacional no serveixen per la lluita revolucionària del proletariat, no són partits combatius del proletariat, aptes per a conduir-lo al Poder, sinó que són màquines electorals, adaptades a les eleccions del parlament i a la lluita parlamentària. Això implica precisament el fet que, durant el període de predomini dels oportunistes de la Segona Internacional, l'organització política fonamental del proletariat no fos el Partit, sinó la fracció parlamentària. Hom sap que en aquest període el Partit era, en realitat, un apèndix de la fracció parlamentària i un element posat al servei d'aquesta. En aquestes condicions i amb un partit com aquest al davant, hom veu clarament que no es podia ni parlar de preparar el proletariat per a la revolució.

Però, en entrar en el nou període, les coses canviaren radicalment.

Aquest nou període és el període dels enfrontaments oberts entre les classes, el període de les accions revolucionàries del proletariat, el període de la revolució proletària, el període de la preparació directa de les forces per a l'enderrocament de l'imperialisme i la presa del Poder pel proletariat. Aquest període planteja al proletariat noves tasques de reorganització de tota la tasca del Partit en un sentit nou, revolucionari, d'educació dels obrers dins l'esperit de lluita revolucionària pel Poder, de preparació i concentració de les reserves, d'aliança amb els proletaris dels països veïns, d'establiment de vincles sòlids amb el moviment d'alliberament de les colònies i dels països dependents, etc. Creure que aquestes tasques noves poden resoldre's amb les forces dels vells partits socialdemòcrates, educats sota condicions pacífiques del parlamentarisme, vol dir condemnar-se a una desesperació irremeiable, a una derrota inevitable. Haver d'afrontar aquestes tasques amb els vells partits al front vol dir trobar-se completament desarmats. No cal ni dir que el proletariat no podia resignar-se a una situació com aquesta.

D'ací la necessitat d'un partit nou, d'un partit combatiu, d'un par-

tit revolucionari, amb una intrepidesa suficient per conduir els proletaris a la lluita pel Poder, amb prou experiència per orientarse en les condicions complexes de la situació revolucionària, i prou flexible per defugir tots i cada un dels entrebancs que s'interposen en el camí cap a les seves finalitats.

Sense un Partit així no es pot ni pensar en l'enderrocament de l'imperialisme, en conquerir la dictadura del proletariat.

Aquest nou Partit és el Partit del Leninisme.

Quines són les particularitats d'aquest partit nou?

1. El Partit, com a destacament d'avantguarda de la classe obrera.

Abans de tot el Partit ha de ser el destacament d'avantguarda de la classe obrera. El Partit ha d'incorporar a les seves files tots els elements millors de la classe obrera, assimilar la seva experiència, el seu esperit revolucionari, la seva abnegació il·limitada per la causa del proletariat. Però, per a ésser un veritable destacament d'avantguarda, el Partit ha de ser fornit amb una teoria revolucionària, amb el coneixement de lleis del moviment, amb el coneixement de les lleis de la revolució. Sense tot això, no tindrà prou forces per a dirigir la lluita del proletariat, per arrossegarlo. El Partit no pot ésser el veritable partit si només es limita a registrar el que viu i el que pensa la massa de la classe obrera, si va a la saga del seu moviment espontani, si no sap vèncer la inèrcia i la indiferència política del moviment espontani, si no és capaç d'eleva-se pel damunt dels interessos momentanis del proletariat, si no sap aixecar les masses fins al nivell dels capdavanters de la classe obrera, ha d'anar més lluny que la classe obrera, ha d'arrossegat el proletariat i no anar a la saga de l'espontaneïtat. Els partits de la Segona Internacional, que prediquen el "seguidisme", són els portadors de la política burgesa, que condemna al proletariat al paper d'un instrument posat en mans de la burgesia. Només un Partit que se situï en el punt de vista de destacament d'avantguarda de la classe obrera i sigui capaç d'aixecar les masses fins al nivell dels interessos de classe del proletariat, només un Partit així és capaç d'aparcar la classe obrera del camí del tradeunionisme i fer-ne una força política independent. El Partit és el cap polític de la classe obrera.

He parlat més amunt de les dificultats de la lluita de la classe obrera, de la complexitat de les condicions de lluita, de l'estratègia i de la tàctica, de les reserves i de les maniobres, de l'ofensiva i de la retirada. Aquestes condicions són tan complexes, si més no, com les condicions de la guerra. ¿Qui pot orientar-se en aquestes condicions, qui pot donar una orientació encertada a les masses de milions de proletaris? Cap exèrcit en guerra pot prescindir d'un Estat Major expert si no vol veure's condemnat a la derrota. ¿I potser no és clar que tampoc el proletari, i encara amb més raó, no pot prescindir d'aquest Estat Major si no vol lliurar-se a la mercè dels seus enemics jurats? Quin és el seu Estat Major? No pot ser un altre que el Partit revolucionari del proletariat. Sense un Partit revolucionari la classe obrera és com un exèrcit sense Estat Major. El Partit és l'Estat Major de combat del proletariat.

Però el partit no pot ésser només un destacament *d'avantguarda*

sinó que ha de ser, al mateix temps, un destacament *de la classe*, una part de la classe, íntimament vinculada a aquesta amb totes les arrels de la seva existència. La diferència entre el destacament d'avantguarda i la resta de la massa de la classe obrera, entre els afiliats al Partit i els sense partit, no pot desaparèixer mentre no desapareguin les classes, mentre el proletariat vegi engrossir les seves files amb elements procedents d'altres classes mentre la classe obrera en el seu conjunt no tingui la possibilitat d'eleva-se fins al nivell del destacament d'avantguarda. Però el Partit deixaria d'ésser aquest partit si aquesta diferència es convertís en una ruptura, si es tanqués en ell mateix i s'apartés de les masses sense partit. El Partit no pot dirigir la classe si no està vinculat a les masses sense partit, si no hi ha lligams d'unió entre el Partit i les masses sense partit, si aquestes masses no accepten la seva direcció, si el Partit no gaudeix de crèdit moral i polític entre les masses. No fa gaire ingressaren al nostre Partit dos-cents mil afiliats obrers nous. La cosa més notable és el fet que aquests obrers més que venir ells mateixos al Partit hi foren enviats per la resta de la massa sense partit la qual va prendre part activa en l'admissió dels nous afiliats car, sense la seva aprovació, aquests obrers no haguessin estat admesos. Aquest fet demostra que les grans masses d'obriers sense partit veuen en el nostre Partit el seu Partit, el Partit més proper i més volgut, en l'engrandiment i l'enfortiment del qual es troben profundament interessats i a la direcció del qual hi confien la seva sort. No cal ni dir que sense aquests fils morals imperceptibles que uneixen el nostre Partit amb les masses sense partit, el Partit no podria convertir-se en la força decisiva de la seva classe. El Partit és una part inseparable de la classe obrera.

"Nosaltres —diu Lenin— som un partit de classe i per això *quasi tota la classe* (i en temps de guerra, en èpoques de guerra civil, la classe en la seva integritat) ha d'actuar sota la direcció del nostre Partit, cal que tinguin els contactes més estrets possible amb el nostre Partit; però seria "manilovisme"¹ i "seguidisme" creure que gairebé tota o tota la classe pot estar algun dia, sota el capitalisme, en condicions d'eleva-se al grau de consciència i d'activitat del seu destacament d'avantguarda, del seu Partit socialdemòcrata. Cap socialdemòcrata que hi toqui no ha posat mai en dubte que, sota el capitalisme, ni tan sols l'organització sindical (més primitiva i més assequible al grau de consciència de les capes menys desenvolupades) estigui en condicions d'abraçar tota o gairebé tota la classe obrera. Oblidar la diferència que existeix entre el destacament d'avantguarda i tota la massa que hi va darrera, oblidar el deure constant que té el destacament d'avantguarda d'eleva a capes cada vegada més amplies al seu propi nivell avançat, no significa res més que enganyar-se ell mateix, tancar els ulls a la immensitat de les nostres tasques i empetitir-la" (Lenin, t.

¹"Manilovisme": placidesa, inactivitat, imaginació ociosa. De Manílov, un dels personatges de la novel·la de Gògol *Ànimes mortes* (N. del t.)

VI, pàgs. 205-206, *Un pas endavant, dos passos enrera.*)

2. *El Partit, com a destacament organitzat de la classe obrera.* El Partit no és tan sols l'estament d'avantguarda de la classe obrera. Si vol dirigir realment la lluita de classes, ha d'ésser, al mateix temps, un destacament *organitzat* de la seva classe. Les tasques del Partit, sota les condicions del capitalisme, són extraordinàriament grans i variables. Cal que el Partit dirigeixi la lluita del proletariat en condicions extraordinàriament difícils de desenvolupament interior i exterior, cal que porti el proletariat a l'ofensiva quan la situació exigeixi anar cap a l'ofensiva, cal apartar-lo dels cops d'un adversari fort quan les condicions exigeixin la retirada, ha d'infondre en les masses de milions d'obers sense partit, sense organitzar, l'esperit de disciplina i els mètodes de lluita organitzada, l'esperit d'organització i de fermesa. Però només pot portar a terme aquestes tasques quan ell mateix sigui la personificació de la disciplina i de l'organització, quan ell mateix sigui el destacament *organitzat* del proletariat. Sense aquestes condicions, no pot dir-se en absolut que el Partit dirigeixi vertaderament masses de milions d'homes del proletariat. El Partit és el destacament organitzat de la classe obrera.

La idea del Partit com un tot orgànic està expressada en la fórmula coneguda de Lenin portada a l'article primer dels estatuts del nostre Partit, en el qual se'l considera com a una *suma* d'organitzacions i els afiliats al Partit com a afiliats a una de les organitzacions del Partit. Els menxevics, els quals, el 1903 ja rebutjaven aquesta fórmula, proposaven, en comptes d'aquesta fórmula, el "sistema" d'autoadhesió al Partit, el "sistema" d'estendre la "condició" d'afiliat al Partit a qualsevol "professor" i "estudiant", a qualsevol "simpatitzant" i "vaguista" sempre que recolzés el Partit de qualsevol manera, tot i que no hi entrés ni desitgés entrar a formar part de cap de les organitzacions del Partit. No cal ni demostrar que aquest original "sistema", en el cas que s'hagués afermat en el nostre Partit, hauria fet que es veiés inevitablement envaït per professors i estudiants i que degenerés en una "entitat" borrosa, amorfa, desorganitzada, que s'hauria perdut en el mar dels "simpatitzants" i en la qual s'haurien esborrat els límits entre el Partit i la classe i hauria frustat la tasca del Partit d'elevat les masses no organitzades al nivell del destacament d'avantguarda. No cal dir que, amb un "sistema" oportunista com aquest, el nostre Partit no hauria pogut desenvolupar el paper de nucli organitzador de la classe obrera en el curs de la nostra revolució.

"Des del punt de vista de Màrtov —diu Lenin—, els límits del Partit queden completament indeterminats car "qualsevol vaguista" pot proclamar-se "afiliat al Partit". Quina utilitat pot aportar un bigarrerament com aquest? Una gran difusió del "títol" d'afiliat al Partit. El seu efecte nociu serà el fet d'introduir una idea *desorganitzadora*, la idea de la confusió de la classe amb el Partit. (Lenin, t. VI. pàg. 211, *Un pas endavant, dos passos enrera.*)

Però el Partit no és solament una *suma* de les seves organitzacions. El Partit és, al mateix temps, un *sistema* únic d'aquestes organitzacions, la seva unificació formal en un tot únic amb òrgans superiors i inferiors de direcció, amb la subordinació de la minoria a la majoria, amb resolucions pràctiques, obligatòries per a tots els membres del Partit. Sense aquestes condicions d'ésser un tot únic organitzat, capaç de portar a terme la direcció sistemàtica i organitzada de la lluita de la classe obrera.

"Abans —diu Lenin—, el nostre Partit no era una unitat formalment organitzada, sinó simplement una suma de grups aïllats i per aquesta raó no existia, ni podia existir entre ells, cap altra relació que no fos la de la influència ideològica. Ara, som ja un Partit organitzat, i això comporta la creació d'una autoritat, la submissió dels organismes inferiors als organismes superiors del Partit. (Loc. cit., pàg. 291.)

El principi de la subordinació de la minoria a la majoria, el principi de la direcció de la tasca del Partit des del centre suscita freqüentment atacs per part dels elements inestables, acusacions de "burocratisme", de "formalisme", etc. No cal demostrar que la tasca sistemàtica del Partit com un tot i la direcció de la lluita de classe obrera, no serien possibles sense l'aplicació d'aquests principis. El leninisme, en matèria d'organització, és l'aplicació inflexible d'aquests principis. Lenin qualifica la lluita contra aquests principis de "nihilisme" i "d'anarquisme senyorívol", dignes d'ésser ridiculitzats i tirats a mar.

Vet ací el que diu Lenin en el seu llibre *Un pas endavant, dos passos enrera*, pel que fa a aquests elements inestables:

"Aquest anarquisme senyorívol és quelcom molt peculiar del nihilista rus. Veu en l'organització del Partit una "fàbrica" monstruosa: la submissió de la part al tot, de la minoria a la majoria li sembla un "asserviment". . . , la divisió del treball sota la direcció dels organismes centrals li suscita xiscles tragicòmics contra els que pretenen convertir els homes en "rodes i cargols" d'un mecanisme. . . qualsevol menció dels estatuts d'organització del Partit el mouen a gestos menyspreadors i a observacions desdenyoses. . . que es pot viure sense estatuts. . . Sembla clar que els clams contra el famós burocratisme no són més que un mitjà per encobrir el descontentament per la composició personal dels òrgans centrals, no són més que una fulla de parra. . . : Ets un buròcrata perquè has estat designat per un congrés sense la meua voluntat i contraïment a ella! Ets un formalista perquè et recolzes en els acords formals del congrés i no en el meu consentiment! Actues d'una manera matusserament mecànica perquè et remets a la majoria "mecànica" del Congrés del Partit i no pares esment al meu desig d'entrar a formar part dels òrgans dirigents! Ets un buròcrata perquè no vols posar el poder a les mans de la vella tertúlia dels bons compares"! (Lenin, t. VI, pàgs. 287 i 310).

3. *El Partit com a forma superior d'organització de classe del proletariat.* El Partit és el destacament organitzat de la classe obrera. Però el Partit no és l'única organització de la classe obrera. El proletariat

compta amb tota una sèrie d'altres organitzacions sense les quals no podria lliurar una lluita eficaç contra el capital: sindicats, cooperatives, organitzacions de fàbriques i tallers, fraccions parlamentàries, organitzacions femenines sense partit, premsa, organitzacions culturals, organitzacions juvenils, organitzacions revolucionàries de combat (durant les accions revolucionàries obertes), sòviets de diputats com a forma estatal d'organització (allà on el Proletariat es troba en el Poder), etc. La immensa majoria d'aquestes organitzacions romanen al marge del Partit, i només una part hi està directament vinculada o en són ramificacions. En condicions determinades, totes aquestes organitzacions són absolutament necessàries per a la classe obrera ja que sense elles no seria possible consolidar les posicions de classe del proletariat en els diversos terrenys de lluita, ni seria possible temperar-lo com a força cridada a substituir l'ordre de coses burgès per l'ordre socialista. Però, com es pot portar a terme la direcció única existint aquesta abundositat d'organitzacions? Quina garantia hi ha que aquesta multiplicitat d'organitzacions no porti el desconcert a la direcció? Hom dirà que cada una d'aquestes organitzacions actua dins de la seva pròpia òrbita per la qual raó no poden destobar-se mútuament. Això, naturalment, és exacte. Però també ho és que totes aquestes organitzacions han de desplegar la seva activitat envers una mateixa direcció perquè serveixen a una *so/a* classe, la classe dels proletaris. ¿Qui —hom pot preguntar-se marca la línia, l'orientació general que ha de servir de guia per a la tasca de totes aquestes organitzacions? ¿On està l'organització central que, en posseir l'experiència necessària, no sigui tan sols capaç de marcar aquella línia general si no és dotada de la possibilitat —en posseir l'autoritat necessària per a això— de moure totes les organitzacions a portar a la pràctica aquesta línia, amb la finalitat d'assolir la unitat en la direcció i excloure tota possibilitat de desconcert?

Aquesta organització és el Partit del proletariat.

El Partit posseeix totes les condicions que calen per a això: primer, perquè el Partit és el punt on es concentren els millors elements de la classe obrera, que mantenen vincles directes amb les organitzacions sense partit del proletariat i que, sovint, les dirigeixen; segon, perquè el Partit, com a punt en el qual es concentren els millors elements de la classe obrera, és l'escola més bona de formació dels caps de la classe obrera, capaços de dirigir totes les formes d'organització de la seva classe; tercer, perquè el Partit, com a l'escola millor per a la formació dels caps de la classe obrera, és, per la seva experiència i la seva autoritat, l'única organització capaç de centralitzar la direcció de la lluita del proletariat i d'aquesta manera converteix totes i cada una de les organitzacions sense partit de la classe obrera en òrgans auxiliars i en corretges de transmissió que uneixen el Partit amb la base. El Partit és la forma superior d'organització de classe del proletariat.

Això no vol dir, naturalment, que les organitzacions sense partit, els sindicats, les cooperatives, etc. hagin d'estar formalment subordinades a la direcció del Partit. Es tracta únicament que els membres del Partit

que integren aquestes organitzacions adoptin, com a elements indubtablement influents, tots els mitjans de persuasió per a aconseguir que les organitzacions sense partit estableixin en la seva tasca un contacte estret amb el Partit i acceptin voluntàriament la direcció política d'aquest.

Vet aquí perquè Lenin diu que el Partit és "la forma superior de la unió de classe dels proletaris", la direcció política del qual ha de fer-se extensiva a totes les altres formes d'organització del proletariat.

Vet aquí perquè la teoria oportunista de la "independència" i de la "neutralitat", de les organitzacions sense partit, que dona vida a parlamentaris *independents* i a publicistes *deslligats* del Partit, a funcionaris sindicals de *mentalitat estreta* i a cooperativistes *aburguesats*, és completament incompatible amb la teoria i la pràctica del leninisme.

4. *El Partit, com a un instrument de la dictadura del proletariat.* El Partit és la forma superior d'organització del proletariat. El Partit és el factor bàsic dirigent dins de la classe dels proletaris i entre les organitzacions d'aquesta classe. Però d'això no es desprèn, ni de bon tros, que el Partit pugui ésser considerat com a una finalitat en ell mateix, com una força que es basti a ella mateixa. El Partit és no solament la forma superior d'unió de classe dels proletaris sinó que és, al mateix temps, un *instrument* posat a les mans del proletariat per a la conquesta de la seva dictadura, quan aquesta no està encara conquerida, i per la consolidació i l'ampliació de la dictadura, quan ja està conquerida. El Partit no podria aixercar-se a una altura tal, pel que fa a la seva importància, i no podria situar-se per sobre de totes les altres formes d'organització del proletariat, si davant d'aquest proletariat no es plantejés el problema del Poder, si les condicions de l'imperialisme, si la ineluctabilitat de les guerres, l'existència de les crisis no exigissin la concentració de totes les forces del proletariat en un punt, la reunió de tots els fils del moviment revolucionari en el seu feix, amb la finalitat d'abatre la burgesia i conquerir la dictadura del proletariat. Al proletariat li cal el Partit, abans de tot, com el seu Estat Major de lluita, indispensable per a la conquesta victoriosa del Poder. No cal ni demostrar que, sense un Partit capaç de reunir al seu voltant les organitzacions de massa del proletariat i de centralitzar en el curs de la lluita la direcció de tot el moviment, el proletariat de Rússia no hagués pogut implantar la seva dictadura revolucionària.

Però al proletariat li cal el Partit no solament per conquerir la dictadura, encara li és més necessari per a mantenir-la, consolidar-la i eixamplar-la pel bé del triomf complet del socialisme.

"Ben segur que avui tothom veu —diu Lenin— que els bolxevics no s'haguessin mantingut al poder no tan sols dos anys i mig sinó no tan sols ni dos mesos i mig, sense la disciplina rigorosíssima, veritablement fèrria, dintre del nostre Partit, si no hagués estat pel suport més complet i abnegat de tota la massa de la classe obrera, és a dir, per tot el que ella té de conscient, honrat, agnegat, influent i capaç de conduir amb ella i d'arrossegat les capes endarrerides".

Però, què vol dir "mantenir" i "eixamplar" la dictadura? Vol dir infondre a les masses de milions de proletaris l'esperit de disciplina i d'or-

ganització ; vol dir donar a les masses proletàries , un reforçament i un punt de suport contra les influències corrosives de l'espontaneïtat petit-burguesa i dels hàbits petitburgesos; vol dir enfortir la tasca d'organització dels proletaris per a la reeducació i la transformació de les capes petitburgeses; vol dir ajudar les masses proletàries a educar-se com a força capaç de destruir les classes i de preparar les condicions per organitzar la producció socialista. Però tot això no seria possible de fer-ho sense un Partit fort per la seva cohesió i la seva disciplina.

"La dictadura del proletariat —diu Lenin— és una lluita tenaç, cruenta i incruenta, violent i pacífica, militar i econòmica, pedagògica i administrativa, contra les forces i les tradicions de la vella societat. La força del costum de milions i desenes de milions d'homes és la força més terrible. Sense un Partit ferri i temperat en la lluita, sense un partit que gaudeixi de la confiança de tot el que hi hagi d'honorat dins de la classe, sense un partit que sàpiga pulsar l'estat d'esperit de les masses i influir-hi , és impossible portar a cap aquesta lluita amb èxit." (Lenin, t. XXV. pàg. 190, *L'Esquerranisme*. . .)

Al Proletariat li cal el Partit per conquerir i mantenir la dictadura. El Partit és l'instrument de la dictadura del proletariat . D'això se'n dedueix que, amb la desaparició de les classes, amb la desaparició de la dictadura del proletariat, haurà de desaparèixer el Partit també.

5. *El Partit , com a unitat de voluntat, incompatible amb l'existència de fraccions.* La conquesta i el manteniment de la dictadura del proletariat són impossibles sense un partit fort per la seva cohesió i la seva fèrria disciplina. Però la disciplina fèrria dins del Partit és inconcebible sense la unitat de voluntat, sense la unitat d'acció completa i absoluta de tots els membres del Partit. Això no significa , naturalment , que hi quedi exclosa la possibilitat d'una lluita d'opinions dins del Partit. Ben al contrari, la disciplina fèrria no exclou, sinó que pressuposa la crítica i la lluita d'opinions dins del Partit. Això tampoc no significa , encara amb més raó , que la disciplina ha de ser "cega" . Ben al contrari, la disciplina fèrria no exclou, sinó que pressuposa la subordinació conscient i voluntària car només una disciplina conscient pot ésser una disciplina vertaderament fèrria. Però, un cop acabada la lluita d'opinions , exhaurida la crítica i adoptat un acord, la unitat de voluntat i la unitat d'acció de tots els membres del Partit és una condició indispensable sense la qual no es concebeix ni un partit unit ni una disciplina fèrria dins del Partit.

"En l'època actual, de guerra civil aguda —diu Lenin—, el Partit Comunista només podrà complir amb el seu deure si es troba organitzat de la forma més centralitzada, si hi regna una disciplina fèrria que ratlli en la disciplina militar i si el centre del Partit és un òrgan d'autoritat donat de poders plens i amplis, que gaudeixi de la confiança general dels afiliats al Partit." (V. *Condicions d'ingrés a la I.C.*).

Pel que fa a la disciplina dins del Partit es planteja la qüestió així, sota les condicions de la lluita abans de la conquesta de la dictadura.

Igualment cal dir , però encara en un grau més gran, pel que fa a la disciplina del Partit després de conquerir la dictadura.

"El que afebleix, per poc que sigui —diu Lenin— la disciplina fèrria dins del Partit proletari (sobretot en l'època de la seva dictadura), ajuda de fet la burgesia contra el proletariat." (Lenin, t. XXV, pàg. 190, *L'Esquerranisme...*).

De tot això es desprèn que l'existència de fraccions és incompatible amb la unitat del Partit i amb la seva disciplina fèrria. És evident que l'existència de fraccions porta a l'existència de diversos centres i que l'existència de diversos centres significa l'absència d'un centre general dins del Partit, l'esquerdament de la unitat de voluntat, l'afebliment i la descomposició de la disciplina, l'afebliment i la descomposició de la dictadura. Naturalment, els partits de la Segona Internacional, que lluiten contra la dictadura del proletariat i no volen portar els proletaris al Poder, poden permetre's aquest liberalisme que suposa la llibertat d'existència de fraccions ja que ells no necessiten per a res una disciplina fèrria. Però els Partits de la Internacional Comunista, que basen tota la seva tasca en la conquesta de la dictadura del proletariat i de la seva consolidació, no poden admetre ni el "liberalisme" ni la llibertat d'existència de fraccions. El Partit és la unitat de voluntat, que exclou qualsevol fraccionalisme i qualsevol divisió de poders del Partit.

D'aquí l'aclariment de Lenin sobre els "perills de fraccionalisme des del punt de vista de la unitat del Partit i de la realització de la unitat de voluntat de l'avantguarda del proletariat, com a condició fonamental de l'èxit de la dictadura del proletariat", que figura en la resolució especial del X Congrés del nostre Partit "Sobre la unitat del Partit".

Vet aquí perquè Lenin exigeix la "supressió completa de qualsevol fraccionalisme" i la "dissolució immediata de tots els grups sense excepció, formats sobre tal o qual plataforma", sota pena "d'expulsió immediata i incondicional del nostre Partit" (V. la resolució del nostre Partit "Sobre la unitat del Partit").

6. *El Partit es consolida tot depurant-lo dels elements oportunistes.* La font del fraccionalisme dins del Partit són els seus elements oportunistes. El proletariat no és una classe tancada. Hi aflueixen contínuament elements procedents de les files camperoles, de la petita burgesia, del camp intel·lectual, proletaritzats pel desenvolupament del capitalisme. Al mateix temps, en la capa superior del Proletariat, principalment entre els funcionaris sindicals i entre els parlamentaris peixats per la burgesia a càrrec dels superguanys colonials, es produeix un procés de descomposició.

"Aquesta capa d'obriers aburgesats —diu Lenin— o "d'aristocràcia obrera" completament petitburgesa pel que fa a la seva manera de viure, per la quantitat dels emoluments que rep i per la seva mentalitat és el suport fonamental de la Segona Internacional i, avui dia, el principal suport social (no militar) de la burgesia. Aquests són, doncs, els veritables agents de la burgesia en el si del moviment obrer, els lloctinents obrers de la classe capitalista, els vertaders portaveus del reformisme i del xovinisme." (Lenin, t. XIX. pàg. 77, *L'imperialisme, fase superior del capitalisme*, pròleg a les edicions en francès i alemany.)

Tots aquests grups petitburgesos penetren d'una forma o altra en el Partit, portant-li l'esperit de vacil·lació i d'oportunisme, l'esperit de desmoralització i d'incertesa. Ells són, principalment, els que constitueixen la font del fraccionalisme i de la disgregació, la font de la desorganització i de la tasca de capa realitzada des de l'interior del Partit. Fer la guerra a l'imperialisme si es té a la reraguarda aquests "aliats", equival a caure a la situació de l'home que es troba al mig de dos focs, al mig dels trets del front i de la reraguarda. Per això, la condició prèvia per lluitar amb èxit contra l'imperialisme és la lluita implacable contra aquests elements, la seva expulsió del Partit.

La teoria de "superar" els elements oportunistes mitjançant la lluita ideològica lliurada dins del Partit, la teoria de "liquidar" aquests elements dins del marc d'un sol Partit, és una teoria podrida i perillosa que amenaça condemnar el Partit a la paràlisi i al malestar crònic, que amenaça en sacrificar el Partit en ares de l'oportunisme, que amenaça en privar el proletariat del seu Partit revolucionari, que amenaça en despullar el proletariat de la seva arma principal en la lluita contra l'imperialisme. El nostre Partit no hagués pogut trobar el seu camí, no hagués pogut agafar el Poder i organitzar la dictadura del proletariat, no hagués pogut sortir victoriós de la guerra civil, si hagués conservat en les seves files els Màrtov i els Dan, els Potrèsov i els Axelrod. Si el nostre Partit ha aconseguit forjar dins les seves files una unitat interior i una cohesió com mai s'ha vist, es deu, principalment, al fet que va saber netejar-se a temps de l'escòria de l'oportunisme, llençar del Partit els liquidadors i menxevics. Per desenvolupar i consolidar els partits proletaris cal depurar llurs files d'oportunistes i reformistes, de social-imperialistes i socialxovinistes, socialpatriotes i socialpacifistes. El Partit s'enforteix depurant-lo dels elements oportunistes.

"No és possible triomfar en la revolució proletària —diu Lenin—, no és possible defensar-la, tenint-hi en les pròpies files a reformistes, a menxevics. Això és evident en el terreny dels principis. L'experiència de Rússia i Hongria ho confirma palpablement. . . A Rússia hem passat moltes vegades per situacions difícils en què el règim soviètic hauria estat infaliblement derrotat si haguessin quedat menxevics, reformistes, demòcrates petitburgesos dins del Partit. . . A Itàlia, segons una confessió general, les coses van cap a lluites decisives entre el proletariat i la burgesia per la conquesta del Poder de l'Estat. En moments com aquests, no tan sols és absolutament necessari eliminar els menxevics, els reformistes, els turatians del Partit sinó que pot fins i tot resultar útil separar de tots els càrrecs responsables els qui, essent excel·lents comunistes, siguin susceptibles de vacil·lacions i manifestin una inclinació cap a la "unitat" amb els reformistes. . . A la vigília de la revolució i en els moments de la lluita més aferrissada pel seu triomf, les vacil·lacions més lleus dins del Partit són capaces de *fer-ho rodar tot*, de fer fracassar la revolució, d'arrancar el poder de les mans del proletariat, car aquest Poder no està encara consolidat i les escomeses que s'hi facin són encara massa fortes. Si, en un moment així, s'apar-

taïels dirigents que vacillen , lluny d'afeblir, enforteix tant el Partit com el moviment obrer i la revolució." (Lenin, t. XXV. pàgs. 462-464, *Falsos discursos sobre la llibertat.*)

LUCIEN LAURAT. Pròleg a l'escrit de Rosa Luxemboug. *Marxisme, reformisme i leninisme.*

Hi ha escrits l'actualitat dels quals augmenta segons es fan més vells. Els tres estudis de Rosa Luxemboug que hem recollit en aquest petit volum pertanyen a aquest tipus d'escrits.

El primer, "Qüestions d'organització de la socialdemocràcia russa" és de 1904; el segon, "Esperances frustades", fou publicat en la mateixa època, mentre que el tercer, "Llibertat de la crítica i de la ciència", sortí a final del 1899, ara fa ja trenta cinc anys.

Perquè hem cregut necessari sotmetre aquestes "antigalles" al públic socialista de 1934?

A la nostra societat d'ara, transtornada pel seisme dels darrers vint anys, hi creix una joventut fogosa i inquieta, rosegada per "un mal del segle" que recorda en diversos punts el que Alfred de Musset va descriure fa cent anys, especialment pel que fa a l'evolució i els símptomes. Aquesta joventut no es resigna a expiar les culpes dels seus pares. No ha estat pas ella qui ha fet el nostre món tan inhabitable, no ha estat ella qui ha aixecat aquesta societat que fa de la seva existència una cadena ininterrompuda de privacions materials, de decepcions intel·lectuals i de patiments morals. Ella vol que "això canviï" i es prepara a atacar el fort social nomenat "capitalisme", prou minat, però encara terrible.

La part més conscient d'aquesta joventut s'agrupa ja sota la bandera socialista. Coneix la fita que vol assolir, i nombroses obres permeten familiaritzar-se ràpidament amb les idees essencials del socialisme científic. L'estudi de les causes de la crisi actual li facilita la comprensió dels objectius socialistes. Doncs bé, sap ja el què vol. Però un xic menys "com" ho ha de voler. Aquesta tasca la comparteix amb la majoria dels militants adults: les divergències sobre els "mètodes a utilitzar" estan lluny d'haver estat resoltes en la Internacional Obrera.

Les divergències sobre els mètodes giren principalment entorn de la conquesta del poder, la democràcia i la dictadura, la legalitat i la violència; i aquestes discussions són tan apassionants que molts socialistes obliden reflexionar sobre un problema, aparentment secundari, d'aspecte més aviat sobri i fins d'apariència repelent: la qüestió de la forma d'organització proletària.

Molts socialistes, sobretot joves, tendeixen a creure que no hi ha cap relació entre la doctrina socialista i l'organització socialista, que aquesta darrera depèn, més que d'alguna consideració doctrinal, de les necessitats tàctiques i estratègiques del moment. S'imaginem que es pot reduir l'organització socialista fins al punt de militaritzar-la sota l'ègida d'un comitè amagat i de transformar el Partit sencer en una immensa caserna.

Els articles de Rosa Luxemboug recollits en aquest volum desen-

ganyaran els qui pensin d'aquesta manera.

En llur lectura hom pot veure que la qüestió de l'organització per allunyada que pugui semblar a primera vista de qualsevol consideració teòrica, va íntimament lligada al conjunt de les idees del socialisme científic.

La frase prou coneguda de Marx "L'emancipació dels treballadors serà obra dels mateixos treballadors", no és una simple fórmula destinada a l'agitació; conté la quintaessència del que distingeix el socialisme científic del socialisme utòpic: ningú —cap filàntrop ni cap dictador— pot oferir als treballadors —per molt excel·lents que siguin les seves intencions— el socialisme servit en una safata. Han de conquerir-lo ells mateixos; i per a conquerir-lo no n'hi ha prou amb els ànims i la valentia, ni en la creença en les promeses socialistes d'un programa demagògic (entre els que portaren Hitler al poder hi va haver nombroses persones que es van prendre seriosament el nacional-socialisme). A l'ànim i a la valentia cal afegir-hi, no la creença i la mística, sinó "el saber i l'educació". Mentre la gran massa no tingui aquest saber i aquesta educació, podrà fer totes les revolucions que vulgui però aquestes revolucions no seran socialistes i no portaran al socialisme tot i que siguin socialistes els qui les dirigeixin.

Partint d'aquestes consideracions, que són les beceroles del marxisme, Rosa Luxemboug treu les conclusions del que ha d'ésser l'organització socialista. Aquesta organització ha d'ésser susceptible de desenvolupar al màxim la consciència socialista dels treballadors i permetre'ls que s'instrueixin per l'experiència de les seves lluites. Això implica, en el si del Partit (això també val evidentment per al moviment sindical), un màxim de democràcia. Això no obstant, el moviment socialista ha de combatre; així, doncs, la democràcia ha de coexistir amb una centralització suficient de l'acció i amb una disciplina, sense la qual no és possible cap acció concertada. Però la centralització i la disciplina només poden concebre's sobre la base de la democràcia més àmplia; sense aquesta democràcia, el primer imbècil que arribés ell mateix podria consagrar-se "cap històric de la revolució mundial", nomenar i destituir "caps" —igualment "històrics"— del proletariat de diferents països, i, a la vegada, aquests caps nacionals nomenar caps regionals i locals, sense preocupar-se en absolut del que opinin els interessats: els treballadors.

Veiem que la democràcia que predicava Rosa Luxemboug es recolzava sobre un fonament més fort que les famoses "grues metafísiques" de les quals se'n riu Pau Lafargue. És una condició sense la qual l'eficàcia de la lluita de classes proletària i de l'orientació socialista d'aquesta lluita desapareix. Efectivament, aquesta lluita no pot ésser eficaç i prendre una orientació socialista cada vegada més conscient sinó és proporcionalment al desenvolupament intel·lectual dels treballadors, i aquest desenvolupament intel·lectual té com a condició la llibertat de crítica i de discussió més àmplies; conseqüentment, la democràcia demostra ésser la base indispensable de l'organització socialista.

Aquestes idees les defineix Rosa Luxemboug a la vegada contra Lenin i contra l'ala reformista de la socialdemocràcia. Encara que semblin diametralment oposades les concepcions de Lenin i del reformisme tant les unes com les altres són encara, impregnades de la idea del socialisme utòpic de voler substituir l'acció pròpia dels treballadors per la totpoderosa d'una élite, formant i modelant al seu gust els treballadors, com "la massa d'un pastís". I els que llegeixin amb atenció el segon capítol d'aquest fullet, "Masses i Caps", reconeixeran amb facilitat, a la llum de l'anàlisi de Rosa Luxemboug, que en les concepcions leninistes i reformistes les relacions entre masses i caps entronquen clarament amb la concepció burgesa.

Hem cregut útil unir als dos articles un estudi on Rosa defineix els "límits" de la llibertat de la crítica: democràcia no és sinònim d'anarquia. Aquí el lector trobarà poderosos arguments, tan vàlids avui contra els "neos" com fa trenta cinc anys contra els amics d'E. Bernstein.

No n'hi a prou en afirmar i demostrar científicament una tesi. Cal confrontar-la amb la realitat. Des que Rosa Luxemboug escriví aquests articles, els seus punts de vista sobre qüestions organitzatives han patit la "prova del foc". Lenin va tenir ocasió d'aplicar els seus principis pràcticament a Rússia.

Després de la presa del poder, l'octubre de 1917, pel bloc dels bolxevics i dels socialrevolucionaris d'esquerra, els principis organitzatius leninistes s'estengueren del Partit als sindicats, al moviment coperatiu, als soviets i a tot l'aparell de l'Estat. Encara no un any després de la Revolució d'Octubre els socialrevolucionaris d'esquerra, aliats d'ahir, patiren les mateixes persecucions que els altres partits. Certament, en aquesta tèrbola situació en què el nou règim, tot just instal·lat, va haver de fer front a les amenaces més terribles a la invasió del militarisme alemany i a l'assalt de les classes privilegiades vingudes a menys, les mesures de rigor eren inevitables. En el fullet sobre la Revolució Russa escrit pel setembre de 1918, R.L. reconeix la legitimitat de les mesures de defensa que prengué la revolució, amenaçada pels seus enemics. Però Rosa s'aixeca contra la supressió de la democràcia i remarca la confusió de les idees i dels fets. Si és inevitable i necessari castigar als qui pels seus actes posen en perill el règim, és inconcebible i pernicios per a la causa socialista voler triomfar sobre les idees contràries fent-les callar o posant a la presó els qui les manifesten. Perquè el socialisme només pot ésser l'obra d'una classe de treballadors lúcids i políticament il·lustrats, i els treballadors només poden conquerir aquestes llibertats en el marc de la llibertat, que és sempre la "llibertat del qui pensi d'una altra manera". "No per fanatisme per la "justícia" sinó perquè tot el que hi ha d'instructiu, de saludable i de purificant en la llibertat política depèn d'aquesta, i perd la seva eficàcia quan la "llibertat" es torna un privilegi.

En el curs dels anys, el "privilegi" de la llibertat s'havia donat només en un cercle cada cop més reduït de persones. La guerra civil havia

acabat, l'amenaça estrangera s'havia evitat, les seqüeles terribles del comunisme de guerra i de la fam de 1921 estaven superades, no hi havia res que justificués les mesures d'excepció a les quals R.L. havia concedit, en el seu fullet de setembre de 1918, les circumstàncies atenuants de la fatalitat política. Però, lluny de mitigar-se, la dictadura pesava cada vegada més sobre les classes treballadores. En plena guerra civil, les diverses tendències socialistes no bolxevics tenien encara dret, precari però, efectiu, a participar a les eleccions dels soviets; Màrtov, líder dels menxevics, era membre del Sòviet de Petrograd, i la revista "Internacional Comunista" publicava encara, el 1920, un discurs que ell havia pronunciat. Després de 1927 els mateixos comunistes no conformistes que apellaven al "leninisme", però l'interpretaven d'una manera diferent a la de Stalin, foren reduïts a escollir entre l'exili, la presó —llegiu mort— o la confessió forçada —i per tant falsa— dels seus errors i desviacions", i que només era presa en consideració si portava amb ella una dosi massiva de genuflexions i de lloances adreçades a la persona del dictador. Ni el dret de romandre callat era concedit. Calia que s'humiliessin, que es prosternessin davant l'home, si no volien exposar-se a les persecucions més grans.

Conseqüentment, ningú no s'estranyarà, que per molt que R.L. hagi descobert des de 1904 en les concepcions de Lenin, hagi pogut lliurar-se el 1918, tot just deu mesos després de la Revolució d'Octubre, a la implacable crítica de qué parlem i de la qual les previsions han estat avui confirmades punt per punt.

Després de la mort de Lenin, les corrosives tendències d'ultra-centralisme dictatorial que R.L. havia ja anunciat en gèrmens en el seu article de 1904 i exposat en el seu fullet de 1918, aparegueren plenament. La guerra dels diàdocs¹ acaba amb la victòria d'un de sol, que redueix avui els altres a la seva mercè. Les relacions entre les masses i els caps —el cap! donat que només en queda un—, són les que existeixen entre la "mola argilosa" i el "genial arquitecte social". Els treballadors no tenen cap dret, i els seus innombrables es resumeixen en el de l'obediència absoluta. El principi segons el qual es pot mentir la massa, tractar-la com a un nen "al qual és lícit amagar-li la veritat" s'aplica generalment avui a la URSS, així com la seva dependència en la Internacional Comunista.

Evidentment, seria fals atribuir a la persona de Lenin la responsabilitat d'aquesta nefasta evolució que acaba, a Rússia, en una desastrosa situació econòmica, per l'anorreament de totes les llibertats dels treballadors i, en el pla internacional, en la bancarrota de la Internacional dita comunista. No poden desenrotllar ací, amb detall, les causes d'aquesta degeneració; ens limitarem a assenyalar que les concepcions leninistes de l'organització no són més que l'expressió de l'estat econòmic, polític i social endarrerits de Rússia. Aquesta concepció del centralisme dictatorial no hagués pogut trobar mai aplicació pràctica i molt menys materialitzar-se en una dictadura tan absoluta, exclusiva i personal com la que amb tant de rigor actua allà des del 1918, si no hagués trobat un sòl tan extremadament propici en les circumstàncies socials russes, particularment en la manca de maduresa de la gran massa dels treballadors.

En els vells països capitalistes, els rígids principis d'organització leninistes no han pogut, ami, conquerir la gran majoria dels treballadors organitzats. És en el moment en què s'han volgut imposar per la força als partits comunistes occidentals (1924: "bolxevització") quan es nota el declivi irremeiable de la Internacional bolxevic. La classe organitzada d'aquests països estima massa la seva llibertat i el seu dret de disposar-ne com per a que acceptin la fèrula d'un dictador que es proclama "cap de la revolució mundial" o "führer de la revolució nacional". Les tendències cap a una organització dictatorial només es troben en la fracció de les masses populars que no està encara prou penetrada de consciència socialista: en els elements recentment proletaritzats i desclassats, en els "desorganitzats" (tan estimats per la CGTU) i en certs joves, en els quals el saber i la consciència de la seva dignitat no estan encara a l'altura del seu ardor revolucionari. Però, per a què serveix un ardor revolucionari que no s'adona que la llibertat és impossible de conquerir per gent que accepta cegament les ordres d'un "cap", tot sotmetent-se a la seva voluntat enlloc de considerar-lo com un òrgan executiu de les seves pròpies aspiracions? Amb un estat d'ànim així només es poden fer revolucions que portin a l'esclavatge.

En el seu estudi "Masses i Caps", R. Luxembourg té cura de subratllar que el canvi de relacions entre els caps i la massa, en el moviment socialista, la formació d'una massa "que s'adreci a ella mateixa", és un procés dialèctic, "una tendència més que no pas una realitat".

Encara avui, trenta anys després, a determinats grups els cal conferir a aquesta massa unes qualitats miraculoses que no posseeix. És una massa "d'humans" que no té cap matiu per suposar-se exempta de les tares de les quals està carregada tota la humanitat. I si els caps, els führer els duce, estan lluny d'ésser superhomes, seria també irracional creure que les masses només estan composades per genis.

A l'hora actual, la majoria d'aquesta massa, deixant de banda una élite, no és capaç segurament de realitzar un socialisme integral, i haurà de passar per moltes experiències abans d'adquirir la maduresa necessària per dirigir o controlar amb eficàcia una econòmia mixta; dissimular-ho seria traïr els treballadors i semblar il·lusions perilloses. I cal dir-ho a fi que ells tinguin cura en posar remei a aquesta debilitat. De moment, que es consolín amb el pensament —la realitat actual ho demostra prou bé— que la classe capitalista es manifesta encara menys cápacitada per dirigir el que sigui.

Això no obstant, no oblidem que la massa ha fet progressos intel·lectuals immensos al llarg de mig segle. Continuarà forjant i produint una élite, cada vegada més nombrosa, amb la condició que trobi, gràcies a la seva organització "democràtica", totes les possibilitats d'un desenvolupament fecund del seu esperit crític i de la seva capacitat de judici. Voler imposar-li una doctrina i una tàctica determinades, sota el pretext que encara no té la majoria d'edat —com ho practiquen avui tots els leninistes de tots els matisos—, és posar-li fre, voler aturar el procés de la seva maduresa, llançar-la a les tenebres de la mística i en l'abjecció

del culte a les persones.

Els que ho fan poden pensar que edifiquen el socialisme "per a la massa", però donat que el socialisme és impossible de realitzar d'aquesta manera, retarden, per amor a una estèril il·lusió, el desenvolupament real, l'únic que pot fer capaços els treballadors d'edificar el món nou.

Lucien Laurat

GEORG LUCKÁCKS, *Lenin*, 1968.

El Partit dirigent del proletariat.

La missió històrica del proletariat consisteix, doncs, a apartar-se de tot enteniment ideològic amb les altres classes i assolir la seva consciència clara de classe sobre la base de l'especificitat de la seva situació de classe i l'autonomia dels seus interessos de classe, que deriven d'aquella. Només d'aquesta manera serà capaç de dirigir tots els oprimits i els explotats de la societat burgesa en la lluita comuna contra els seus amos polítics i econòmics. El fonament objectiu del paper dirigent del proletariat és el seu paper en el procés de producció del capitalisme. Però seria aplicar mecànicament la teoria marxista i es tolerarien il·lusions contràries a la veritat històrica si s'arribés a imaginar que la consciència de classe veritable i capaç de conduir a la presa del poder és capaç de nèixer espontàniament en el si del proletariat, progressivament, sense ensopegades, com si el proletariat pogués adquirir ideològicament la seva vocació revolucionària d'acord a una línia de classe. Els debats entorn a la tesi de Bernstein han demostrat clarament la impossibilitat de la transformació econòmica del capitalisme en el socialisme. La rèplica ideològica d'aquesta doctrina ha subsistit no obstant això activament en el pensament de nombrosos revolucionaris sincers d'Europa, sense que hagi estat rebutjada, sense ésser reconeguda ni tan sols com a problema o perill. No vol dir pas que els més eixerits d'entre ells hagin desconegut l'existència i la importància del problema, que no hagin comprès que la victòria definitiva del proletariat ha de passar per un camí llarg i per nombroses derrotes, i que les regressions, no solament materials sinó també ideològiques en un estadi inferior al nivell d'evolució ja assolit, són inevitables. Ells sabien —utilitzant la fórmula de Rosa Luxemburg— que la revolució no podia arribar massa "aviat" des del punt de vista de les premisses social-econòmiques, i que al mateix temps arribaria necessàriament massa "aviat", abans que el proletariat en el seu conjunt estigués penetrat de la consciència de classe socialista, és a dir, fos capaç de mantenir el poder. I encara en el cas que, en aquesta perspectiva històrica sobre el camí que ha de recórrer el proletariat per a alliberar-se, es consideri que una auto-educació revolucionària espontània de les masses proletàries (per les accions de la massa i les seves lliçons), sostenida per una agitació, una propaganda, etc. . . , teòricament justes del partit, fossin suficients per a garantir l'evolució necessària, no s'ha ultrapassat de cap manera així el punt de vista de la ideologia de l'espontaneïtat, de l'adveniment progressiu i automàtic del proletariat en la seva vocació revolucionària.

Lenin fou el primer —i durant molt de temps l'únic— líder teòric important que va encarar el problema central des del punt de vista teòric i decisiu des d'una perspectiva pràctica: des de l'angle de l'organització

ció. El diferend sobre el primer paràgraf dels estatuts de l'organització del Congrés de Brusselles —Londres de 1903 és conegut per tothom. La qüestió consistia en saber si el que sostenia el partit i treballava sota el seu control podia a la vegada ésser membre (com ho volien els menxevics), o si la participació en les organitzacions il·legals, l'absorció de la totalitat de l'existència en el treball del partit, la subordinació total a la seva disciplina —concebuda de manera molt severa— també eren indispensables. Les altres qüestions organitzatives com per exemple la centralització, eren tan sols les conseqüències necessàries i objectives per a aquesta presa de posició. Per altra banda, aquesta controvèrsia no més és comprensible a partir de les dues posicions fonamentals antagòniques sobre la possibilitat, el desenvolupament probable i el caràcter de la revolució, relacions que en aquesta època havien estat analitzades només per Lenin.

El pla d'organització bolxevic fa sorgir de la massa més o menys caòtica del conjunt de la classe un grup de revolucionaris conscients de la finalitat i disposats a tots els sacrificis. Però ¿no es corre el risc que aquests "revolucionaris professionals" es desprenguin de la vida de la seva classe i que, com a conseqüència de la separació, degenerin en grup conspirador, en secta? Aquest pla d'organització ¿no és potser la conseqüència pràctica d'aquest "blanquisme" que els revisionistes "perspicaces" pretenen descobrir fins i tot en Marx? No és possible estudiar aquí en quina mesura és erroni aquest retret, fins i tot pel que fa a Blanqui. De tota manera no arriba a tocar la base de la doctrina leninista de l'organització, car, segons Lenin, el grup de revolucionaris professionals no ha tingut en cap moment la missió de "fer" la revolució, o d'arrossegar darrera seu la massa inactiva, amb la seva acció independent i coratjosa, tot col·locant-la d'alguna manera davant el fet consumat de la revolució. La idea leninista de l'organització pressuposa la realitat de la revolució, l'actualitat de la revolució. Si els menxevics haguessin tingut la darrera paraula en la seva previsió de la història, si haguessin anat més enllà d'un període de prosperitat relativament calmat i d'extensió progressiva de la democràcia, en què els vestigis de la feudalitat haguessin estat escombrats en els països endarrerits pel "poble" i per les classes "progressistes", els grups de revolucionaris professionals s'haurien fixat llavors en el sectarisme o s'haurien convertit en simples cercles de propagandistes. El partit, en tant que organització fortament centralitzada dels elements més conscients del proletariat —i només aquests— seria concebut com l'instrument de la lluita de classe en un període revolucionari. "No es pot —deia Lenin— separar mecànicament les qüestions polítiques de les qüestions organitzatives" i aquell que aprovi o rebutgi l'organització bolxevic del partit, sense tenir en compte si estem o no estem en l'època de les revolucions proletàries, no ha comprès res de l'essència d'aquesta organització.

Però, des d'un punt de vista totalment oposat es podria presentar l'objecció següent: l'actualitat de la revolució torna precisament supèrflua aquesta organització. Potser en un període de detenció

revolucionària hagi estat útil unir els revolucionaris professionals en una organització. Però aquesta organització és inútil i absurda en els anys revolucionaris, quan les masses estan profundament trastornades quan recullen experiències revolucionàries més grans i maduren en algunes setmanes, a vegades en pocs dies, més que no pas en deu anys, quan apareixen sobre l'escena de la revolució fins alguns elements de la classe que habitualment no participen en el moviment, encara que es tracti dels seus interessos quotidians immediats. L'organització malgasta així energies que podrien haver estat aprofitades i quan la seva influència s'estén, es converteix en un fre a l'activitat creadora, revolucionària i espontània de les masses.

És evident que aquesta objecció ens porta al problema ja evocat: com pot el proletariat penetrar-se ideològicament de la seva voluntat revolucionària, segons una línia classista? El "Manifest Comunista" caracteritza d'una manera molt neta els contactes entre el partit revolucionari del proletariat i el conjunt de classe. "Els comunistes només es distingeixen dels altres partits obrers en dos punts: en les diferents lluites nacionals dels proletaris avantposen i fan valer els interessos independents de la nacionalitat, que són comuns a tots els proletaris i, en les diferents fases que travessa la lluita entre els proletaris i els burgesos, ells representen sempre els interessos del proletariat en el seu conjunt. Pràcticament, els comunistes són, per tant, la fracció que arrossega totes les altres; teòricament tenen sobre la resta del proletariat l'avantatge d'una intel·ligència clara de les condicions de la marxa i de les finalitats generals del moviment proletari. "En d'altre termes: ells són l'encarnació visible de la consciència de classe del proletariat. I la qüestió de la seva organització depèn de la manera probable en què el proletariat conquereixi veritablement la seva pròpia consciència de classe i la faci enterament seva. Aquell que no posi en dubte purament i simplement la funció revolucionària del partit, reconeixerà que això no es fa automàticament sota l'efecte mecànic de les forces econòmiques de la producció capitalista, ni pel simple desenvolupament orgànic de l'espontaneïtat de les masses. La diferència entre la concepció que tenia Lenin del Partit i els altres conceptes reposa essencialment en dos punts: primer, la diferenciació econòmica en el si del proletariat (l'aparició de l'aristocràcia obrera, etc) està analitzada més, a fons i en totes les seves conseqüències; segon, la cooperació revolucionària del proletariat amb les altres classes està presa dins de la perspectiva històrica nova en què ha estat traçada. D'ací sorgeix una importància creixent del proletariat en la preparació i en la direcció de la revolució i, consegüentment, en el paper dirigent del partit pel que fa a la classe obrera.

El neixement i la importància creixent de l'aristocràcia obrera arriba, a partir d'aquest punt de vista, al fet següent: la divergència permanent, tot i que relativa, entre els interessos quotidians immediats d'algunes capes obreres i els veritables interessos de tota la classe, no fa més que augmentar i es petrifica en el desenvolupament. El desen-

volupament capitalista, que d'antuvi ha anivellat i unificat per la força la classe obrera dividida per l'allunyament geogràfic i per l'existència de corporacions d'oficis, etc, crea ara una diferenciació nova. I això no té únicament com a conseqüència que el proletariat no s'oposi ja a la burgesia amb hostilitat unànime. A més, hi ha el perill que aquestes capes socials siguin capaces d'influir a la classe obrera tota sencera i fer-la retrocedir en la mesura en què, en tenir accés a l'estil de vida petitburgès, ocupin llocs en la burocràcia del partit, o en els sindicats, a vegades fins en les municipalitats, etc. i això malgrat (o més aviat a causa) de la seva ideologia aburguesada, de la seva falta de maduresa de consciència de classe proletària. Dit d'una altra manera: aquestes capes contribueixen amb la seva influència sobre les organitzacions del proletariat, a enfosquir la consciència de classe de tots els treballadors, a orientar-los cap a un acord tàcit amb la burgesia.

Davant d'aital perill, ni la simple claretat teòrica dels grups revolucionaris conscients, ni l'agitació i la propaganda corresponents poden ésser suficients. Car durant molt de temps aquests interessos antagònics no apareixen clarament per a tots els obrers, fins al punt que a vegades els seus representants ideològics no s'adonen que s'han apartat dels camins de la classe obrera en el seu conjunt. Per això, aquestes diferències poden estar amagades amb facilitat als ulls dels obrers, i presentar-se com a "divergències teòriques d'opinió", simples "diferències tàctiques". L'instint revolucionari dels obrers, que es descarrega a vegades en àmplies accions espontànies de masses, és incapaç de mantenir la consciència de classe al nivell assolit a través de l'acció espontània, i conservar-la en tant que adquisició duradora per a tota la classe obrera.

Tot i que no fos només que per aquest matiu, l'organització autònoma d'elements totalment conscients de la classe es torna essencial. Però aquest estudi ens demostra que la forma d'organització, per Lenin, està indissolublement lligada a la previsió de la proximitat de la revolució. Car és només en aquest context que tota la derivació del veritable camí de la classe obrera apareix com a fatal i sense remei; que la decisió presa sobre una qüestió d'actualitat, aparentment sense massa importància, pot tenir un abast considerable per a tota la classe obrera; i només és dins d'aquest context que es torna vital per al proletariat el fet de veure materialitzar-se a través del partit, de manera ben visible i clara, el pensament i l'acció que corresponen vertaderament a la seva situació de classe.

Però l'actualitat de la revolució significa, al mateix temps, que l'efervescència de la societat, l'esfondrament de les seves estructures antigues, no es limita únicament al proletariat sinó que s'apodera de totes les classes de la societat. El criteri veritable d'una situació revolucionària és efectivament, segons Lenin, que "les capes inferiors de la societat no vulguin viure a la manera antiga i també les capes superiors no puguin ja viure a la manera antiga"; "la revolució no és possible sense una crisi de la nació sencera que arribi tant als explotats com als explotadors". Com més profunda és la crisi, com més nombroses són les capes socials

que agafa, és quan tanca més moviments entrecreuat diferents, i quan les relacions de força entre les dues classes de les quals depèn la lluita a fi de comptes, la burgesia i el proletariat, es tornen més confuses i canviants. Si el proletariat vol ésser victoriós en aquesta lluita, ha d'alentir i sostenir tots els corrents que contribueixin a podrir la societat burgesa, cercant d'integrar en tot moviment revolucionari de conjunt tot moviment elemental, per poc clar que sigui, de qualsevol sector oprimat. I l'apropament d'un període revolucionari es caracteritza també pel fet que tots els descontents de l'antiga societat miren d'unir-se al proletariat, o si més no aliar-se amb ell. Aquí se situa precisament un perill greu. Car si el partit del proletariat no està organitzat de manera que garanteixi la justesa de l'orientació de la seva política de classe, aquests aliats, que sempre tendeixen a multiplicar-se dins d'una situació revolucionària, en lloc d'ésser una ajuda només poden aportar el desordre. Per suposat que les altres capes socials oprimides (camperols, petitburgesos, intel·lectuals) no tenen els mateixos objectius que el proletariat. El proletariat, si sap el que vol i el que ha de fer des del punt de vista de classe, pot aportar l'alliberament de la misèria social no solament per a ell mateix sinó també per a les altres capes socials. Si el partit, portador militant de la consciència de classe, dona mostres d'inseguretat pel que fa al camí que ha de seguir la classe obrera, si el seu mateix caràcter proletari no està garantit en el pla de l'organització, les capes socials esmentades envairan el partit del proletariat i l'apartaran del seu camí. Així, aquesta aliança, que en el cas d'una organització del partit proletari amb clara consciència de classe hagués avançat la revolució, pot convertir-se en el perill més greu per arribar-hi.

La idea directriu de Lenin sobre el partit té, consegüentment, com a pols oposats indispensables: per una banda la selecció més severa dels membres en funció de la seva consciència de classe proletària i, per l'altra, la solidaritat i el suport totals de tots els oprimits i els explotats de la societat capitalista. S'unixen així d'una manera dialèctica l'exclusivitat conscient de la finalitat i la universalitat, la direcció de la revolució en un sentit estrictament proletari i el caràcter general nacional i internacional de la revolució. L'organització menxevic afeblí aquest pols, els feu descendir fins al compromís i els va reunir dins d'aquest esperit en el si mateix del partit. Es va formar amb grans sectors d'explotats (per exemple, els camperols) però va reunir en el partit grups d'interessos molt diversos que li estorbaven el pensament i l'acció unitaris. Consegüentment, en lloc d'ajudar a l'edificació dins de la claretat necessària d'un front decisiu per a la victòria final, el front del proletariat contra la burgesia, classe contra classe, en el caos de les classes en lluita (car tota situació revolucionària s'expressa precisament en un estat de trastorn caòtic profund de tota la societat) en lloc de reagrupar al voltant del proletariat les organitzacions confuses d'altres oprimits, aquest partit es transforma ell mateix en una mescla confusa d'elements amb interessos diferents. Només per mitjà dels compromisos interns pot desembocar en alguna acció, i aleshores és portat a remolc per grups que posseeixen una consciència

més clara o que són més actius, o bé només els queda l'actitud contemplativa fatalista davant dels aconteixements. La idea directriu de Lenin que concerneix a l'organització representa doncs, una doble ruptura amb el fatalisme mecanicista; és a dir, el que concep la consciència de classe del proletariat com un producte mecànic de la seva situació de classe, i el que no veu en la mateixa revolució cap altra cosa que no sigui l'efecte mecànic de forces econòmiques que es desencadenen per fatalitat i que conduirien quasi automàticament el proletariat cap a la victòria, quan les condicions objectives de la revolució hagin "madurat". Car si cal esperar que el proletariat entri a la lluita decisiva conscientment i en la seva totalitat, mai no arribarà a presentar-se aquesta situació revolucionària. Per una banda sempre hi haurà sectors proletaris que assistiran pasivament a la lluita emancipadora de la seva pròpia classe i que, en darrer terme, s'uniran al camp enemic (i això encara més a mesura que el capitalisme estigui més desenvolupat). Per altra banda, la mateixa actitud del proletariat, la seva fermesa i el seu grau de consciència de classe, no són en cap cas el producte fatal de la situació econòmica.

És evident que el partit més gran i millor del món no pot "fer" la revolució. Però la manera en que reacciona el proletariat davant una situació donada depèn àmpliament de la claretat i de l'energia que el partit pugui conferir als seus objectius de classe. En l'època d'actualitat de la revolució els problemes vells de saber si la revolució es pot fer o no adquireixen un significat completament nou. I per això es transformen també els contactes entre el partit i la classe, igualment com el significat dels problemes d'organització per al partit i el conjunt del proletariat. Fer l'antiga pregunta de saber si "fer" la revolució significa fer-la sortir màgicament del no-res, no ens queda més remei que negar aquest "fer". Però l'activitat del partit en l'època de la revolució vol dir una altra cosa. Car si el caràcter fonamental de l'època és revolucionari, una situació revolucionària pot presentar-se a cada instant en tota la seva aqüitat. Rares vegades es pot determinar d'avant mà i amb exactitud el moment i les circumstàncies de la seva aparició. En canvi, és possible determinar les tendències que hi porten, igualment com els principis fonamentals de l'acció adequada quan s'inicia el procés revolucionari. Sobre aquesta comprensió històrica es basa l'activitat del partit. El partit ha de preparar la revolució, és a dir, per una banda ha d'accelerar la maduresa de les tendències que porten a la revolució, per la seva acció pròpia i per la seva influència sobre l'acció del proletariat i els altres sectors socials oprimits. Per altra banda, ha de preparar el proletariat per a l'acció necessària en una situació revolucionària aguda, a la vegada en el pla ideològic, tàctic, material i d'organització. Les qüestions internes de l'organització del partit se situen aleshores en una perspectiva nova. Tan la concepció antiga (representada igualment per Kautsky) de l'organització com a pas previ de l'acció revolucionària, com la de Rosa Luxemburg de l'organització com a producte del moviment revolucionari de masses apareixen com a unilaterals i no dialèctiques. El partit, que té

com a funció preparar la revolució, es torna a la vegada —i amb el mateix grau d'intensitat— productor i producte, pas previ i fruit dels moviments revolucionaris de massa. Car l'activitat conscient del partit descansa en el reconeixement de la necessitat objectiva del desenvolupament econòmic. La seva severa delimitació organitzativa viu en la interacció permanent i fructuosa amb les lluites i la misèria elemental de les masses. Rosa Luxembourg ha estat a vegades molt a prop d'aquesta interacció. Però va desconèixer el seu element conscient i actiu. Per això fou incapaç de reconèixer el punt central que representa la concepció leninista del partit, la funció preparàtoria del partit; és per això que degué equivocar-se grollerament sobre tots els principis d'organització que se'n deriven.

La situació revolucionària no pot, evidentment, ésser un producte de l'activitat del partit. La tasca del partit és preveure la direcció que prendrà el desenvolupament de les forces econòmiques objectives, preveure en que haurà de consistir l'actitud adequada de la classe obrera en les situacions creades així. En funció d'aquesta previsió, el partit ha de preparar, dins del possible, les masses proletàries per al desenvolupament futur, i preparar-les també per a que defensin els seus interessos en funció d'aquest esdevenidor, en el pla intel·lectual, material i organitzatiu. Els aconteixements i les situacions que es desenvolupen són, això no obstant, productes de forces econòmiques de la producció capitalista, que es manifesten cegament i amb l'aparença de lleis naturals. Però això tampoc no es fa aquí de manera mecànica i fatalista. Car ja hem pogut veure, només amb l'exemple de la desorganització econòmica de la feudalitat agrària de Rússia, que el mateix procés de disgregació econòmica és probablement un producte necessari de l'evolució capitalista, i que els seus efectes des del punt de vista de classe, les noves estratificacions de classe conseqüents, no poden fundar-se amb precisió en el procés mateix, si se'l considera aïlladament, i que per tant no són reduïbles a aquest procés. Depenen del context en el qual hagin tingut lloc. El destí global de la societat, societat els elements de la qual creen aquest procés, és el moment decisiu de la seva orientació. Però en aquest conjunt les accions de classe, ja siguin elementals, espontànies, ja siguin dirigides conscientment, juguen un paper decisiu. I com més trastornada està una societat, més la seva "estructura normal" ha deixat de funcionar correctament i més el seu equilibri social-econòmic està pertorbat. En una paraula: com més revolucionària és una situació, és més determinant el paper de l'acció de classe. D'aquí que el desenvolupament en conjunt de la societat a l'era capitalista, no s'efectua en absolut d'acord a una línia directa i simple. Resulta més aviat de l'acció combinada de forces en el si de la totalitat social, de situacions en les quals es pot realitzar una tendència determinada. . . quan la situació ha estat compresa amb justesa i explotada en conseqüència. Però l'evolució de les forces econòmiques que aparentment han portat a aquesta situació de manera irresistible no prossegueixen el curs que havien seguit fins aleshores, car si s'ha deixat escapar aquesta situació, en extreure'n les conseqüències, la

curso freqüentment es transforma en una marxa en direcció oposada. (Imaginem la situació de Rússia si, el novembre de 1917, els bolxevics no haguessin pres el poder, si no haguessin portat a bon terme la revolució agrària. Una solució "prussiana" del problema agrari no hagués estat exclosa del tot, és veritat, sota un règim contrarevolucionari, però que, comparat amb el tsarisme, hagués mostrat els trets d'un capitalisme modern).

Només quan es coneix bé el context històric dins del qual ha d'actuar el partit del proletariat, es quan es pot comprendre realment la seva organització. Aquesta descansa sobre les immenses tasques històriques que el període de declinació del capitalisme presenta al proletariat, sobre les immenses responsabilitats en l'escala de la història universal que aquestes tasques imposen a la capa dirigent i conscient del proletariat. Com a representant dels interessos de conjunt del proletariat (i, de forma mediata, dels interessos de tots els oprimits, de l'esdevenidor de la humanitat), i a partir del coneixement del conjunt de la societat, el partit ha de reunir en ell mateix totes les contradiccions per les quals s'expressen les tasques imposades pel mateix centre de la totalitat social. Ja hem recalcat que ha de regir la selecció més severa per als membres del partit pel que fa al grau de consciència de classe i a la devoció absoluta a la causa de la revolució, que ha d'anar parellera amb la total absorció en la vida de les masses combatents i patidores. I qualsevol temptativa per complir amb una sola d'aquestes exigències acaba amb una petrificació sectària dels grups, fins i tot d'aquells que són compostats per revolucionaris autèntics. (Aquest és el fundament de la lluita que Lenin portà contra "l'esquerranisme" des de l'otsovietisme fins al Partit Comunista Obrer Alemany K.A.P.D., i molt més enllà d'aquests). Car la severitat de les seves exigències enfront els membres del partit no és més que un mitjà de fer adquirir consciència al conjunt de la classe obrera (i pel seu intermedi a totes les classes socials explotades pel capitalisme) dels seus vertaders interessos, de tot el que està en la base de les seves accions inconscients, dels seus pensaments i dels seus sentiments confusos.

Però és només a través de l'acció, de la lluita, que les masses adquireixen consciència de llurs interessos, en una lluita de bases socials i econòmiques de la qual estan en canvi perpetu i on les condicions i els mitjans de lluita es transformen sense parar. El partit dirigent del proletariat no pot realment realitzar la seva missió si no és anant sempre una passa endavant, cap ha d'estar sempre al capdavant d'un combat de masses. La seva claretat teòrica no és valedora si no és en el cas de no limitar-se a la simple justesa de la teoria en general, i ha de deixar culminar a la teoria en l'anàlisi concreta de la situació concreta, quan la justesa teòrica no expressa altra cosa que el contingut de la situació concreta. Per això el partit ha de tenir la claretat teòrica i la fermesa necessàries per a mantenir-se en el bon camí, malgrat les fluctuacions de les masses, i fins i tot si corre el risc d'aïllar-se momentàniament. Però, per altra banda, ha de continuar essent receptiu i adap-

table, treure profit de totes les manifestacions que provenen de les masses, per confuses que siguin i revelar a les masses les possibilitats revolucionàries que aquestes són incapaces de veure per elles mateixes.

Per això el partit no pot ajustar-se a la vida de la totalitat sense la més estricta de les disciplines dins del partit; si aquest no és capaç d'adaptar instantàniament el seu coneixement teòric a la situació que canvia perpètuament, queda endarrera dels aconteixements, de dirigent es converteix en dirigit, perd contacte amb les masses i es desorganitza. D'aquí ve que l'organització hagi de funcionar sempre amb el rigor i la severitat més grans, amb la finalitat de transformar en un moment donat aquesta facultat d'adaptació en fets. Però això vol dir al mateix temps que l'exigència d'adaptabilitat ha d'aplicar-se d'una manera permanent a la mateixa organització. Una forma d'organització que ha estat útil per a objectius precisos, en un cas determinat, pot convertir-se directament en un obstacle en condicions de lluita diferents.

Car en l'essència de la història està produir sempre coses noves. Aquesta novetat no pot calcular-se d'avant mà gràcies a alguna teoria infalible: hem de reconèixer-la en la lluita en els seus primers gèrmens i fer-la progressar cap a la consciència clara. La tasca del partit no és la d'imposar a les masses un tipus de comportament determinat elaborat d'una forma abstracta, sinó que, contràriament, ha d'aprendre permanentment de les lluites i dels mètodes de lluita de les masses. I en preparar les accions revolucionàries futures el partit ha de ser actiu, fins i tot quan estudiï el comportament de les masses. Ha de tornar aquestes masses conscients lligar a la totalitat de les lluites revolucionàries el que les masses han inventat espontàniament gràcies al seu instint de classe; emprant paraules de Marx, ha d'explicar a les masses la seva pròpia acció, no solament per assegurar la continuïtat de les experiències revolucionàries del proletariat sinó també per activar conscientment el desenvolupament ulterior d'aquestes experiències. L'organització ha d'integrar-se com a instrument en el conjunt d'aquests coneixements i de les accions que se'n dedueixin. Si no ho fa així, l'organització serà ultrapassada per l'evolució de les coses que no ha comprés i que, per això mateix, quasi no ha controlat. Això explica que tot dogmatisme en la teoria i tota petrificació en l'organització seran fatals per al partit. Ja que, com diu Lenin "cada nova forma de lluita, unida a uns riscos nous i a uns sacrificis nous, desorganitza inevitablement les organitzacions que no estan preparades per al combat" El deure del partit (igualment per a ell mateix i amb més matiu encara) és el de recórrer aquest camí necessari, lliurement i conscient, convertir-se abans que el perill de desorganització sigui real i actuar sobre les masses mercès a aquesta transformació, tot educant-les i animant-les.

Car, tàctica i organització no són més que dos aspectes d'un tot indivisible. No es poden obtenir resultats reals si no és actuant sobre les dues a la vegada. Quan es tracta d'obtenir resultats cal ser a la vegada conseqüent i capaç d'adaptació, mantenir inexorablement els principis i romandre obert als canvis de cada dia. No hi ha res en el pla tàc-

tic, o en el pla organitzatiu, que en ell mateix es demostri com a bo o com a dolent. Només els contactes amb tot l'esdevenidor de la revolució proletària fan que una idea, una mesura, etc, siguin justes o falses. És per això que Lenin, després de la primera revolució russa, va combatre amb una inflexibilitat igual als partidaris de l'abandonament de la illegalitat, pretésament inútil i sectària, i a aquells que, en lliurar-se completament a la illegalitat, rebutjaven les possibilitats legals; és per això també que Lenin va demostrar un menyspreu tan immens davant l'absorció total pel parlamentarisme o l'antiparlamentarisme de principi.

Lenin

Lenin no només no ha estat políticament un utopista sinó que mai no es va fer il·lusions sobre el material humà de la seva època. "Volem —va dir en el primer període heroi de la revolució proletària victoriosa— instaurar el socialisme amb homes que han estat educats., podrits i corruptes pel capitalisme, però que justament han estat temperats per aquest per al combat". Les exigències enormes que la idea leninista de l'organització imposa als revolucionaris professionals no tenen en elles mateixes res que sigui utòpic, i tampoc res del caràcter superficial de la vida quotidiana, de la facticitat que acompanya a l'empíric. L'organització leninista és en ella mateixa dialèctica i, per tant, no és solament el producte d'un desenvolupament històric dialèctic sinó la seva promotora conscient en la mesura en què és a la vegada producte i productora de la seva pròpia realitat. Els homes creen ells mateixos el seu partit. Els cal assolir un grau elevat de consciència de classe i d'abnegació per a voler i poder participar en l'organització; però es converteixen en vertaders revolucionaris professionals només a través de l'organització i per l'organització. El jacobí que adhereix la classe revolucionària procura per mitjà de la seva resolució, la seva capacitat d'acció, la seva saviesa i el seu entusiasme, donar forma i claretat a la classe. Però és sempre l'ésser social de la classe el que determina el contingut i el sentit de les seves accions. No es tracta de l'acció per procuració de la classe, sinó la mateixa activitat d'aquesta classe en el seu apogeu. El partit cridat a dirigir la revolució proletària no es presenta com si estigués llest per assumir la seva missió: tampoc ho és però ho arriba a ser. I el procés d'interacció fructífera entre partit i classe es repeteix, tot i que de manera diferent, en els contactes del partit i els membres del seu partit. Car, com diu Marx en la seva tesi sobre Feuerbach: "La teoria materialista, que vol que els homes siguin producte de les circumstàncies i de l'educació, que homes transformats siguin, conseqüentment, producte d'altres circumstàncies i d'una educació diferent, oblida que les circumstàncies són precisament transformades pels homes, i que el mateix educador ha d'ésser educat." La concepció leninista del partit és la ruptura més brutal amb la vulgarització mecanicista i fatalista del marxisme. És la realització pràctica de la seva naturalesa més autèntica i de les seves tendències més profundes. "Els filòsofs no han fet res més que interpretar el món de maneres diverses; ara es tracta de canviar-lo."

MANIFEST 72 —*Moviment Socialista de Catalunya.*

En el camí de la construcció orgànica del moviment obrer i popular

El procés de la classe obrera i del moviment popular cap a l'autoorganització té com a objectiu la construcció d'unes organitzacions potents aptes per agrupar amplis sectors de les masses obreres i populars, i permetre així que la seva lluita adquireixi cada vegada més força i una orientació més justa.

El moviment de les masses no pot ser confiat a l'espontaneïtat, a la improvisació. Calen instruments per obrir i potenciar les lluites, per impedir la incomunicació de les experiències, per evitar l'aïllament de les iniciatives. Calen unes organitzacions potents, forjades en la lluita i en la discussió; organitzacions generals i específiques, adequades als diversos marcs de la lluita. El moviment obrer i popular és el conjunt, l'ordit, la resultant, d'aquestes organitzacions polítiques, sindicals i socials.

En el terreny polític, és evident que no hi ha avui dia unes condicions aptes perquè la classe obrera i les capes populars conflueixin en una organització única. La història, les realitats internacionals i nacionals, les diferències existents entre les concepcions sobre allò que ha de ser el partit de la revolució socialista, sobre les característiques, al nostre país, del socialisme en gestació, marquen uns condicionaments clars i determinen que el pluralisme polític sigui, dins el moviment obrer i popular, un fet a tenir en compte. Es tracta d'un problema que no se soluciona ni se solucionarà amb paraules, amb afirmacions del tipus de "nosaltres som el partit de la classe obrera", "nosaltres som l'avantguarda del proletariat", etc.

Es tracta d'un problema amb el qual cal enfrontar-se amb dues actituds reconeixen les discrepàncies i acarant-s'hi sense sectarisme, mitjançant la discussió i la pràctica; reconeixent les confluències i acarant-s'hi amb una dinàmica unitària orientada cap a la construcció d'unes forces polítiques obreres i populars, coherents i fortes.

D'altra banda, la història decidirà, d'una manera irrecusable, els èxits i les falles, i marcarà sens dubte uns nous quadres per a la unificació política de la classe. Unificació que, d'altra banda, no és condició prèvia d'un procés revolucionari en el qual poden existir centres polítics del moviment obrer i popular units per uns objectius i una dinàmica comuns.

Dins aquesta perspectiva, nosaltres —que ens considerem hereus, però bé que no pas deixebles acrítics, dels corrents socialistes revolucionaris i comunistes antiestalinistes del moviment obrer català— aspirem a fer un paper, com més important millor, a la construcció d'una gran força política que agrupi els sectors socialistes revolucionaris de la classe obrera, de la pagesia, del món estudiantil, dels sectors de tècnics i intel·lectuals assalariats i dels sectors de professionals en conflicte amb el sistema capitalista. El rebuig de considerar-nos avui com a partit, el fet de concebre'ns com

un moviment obert i dinàmic, estan marcats per aquesta voluntat de participar activament en el procés de la construcció d'un partit, que voldríem que fos el partit de la revolució socialista de Catalunya.

El paper del Partit

Què entenem per partit de la revolució socialista? No pas un partit orientat a la presa del poder com a partit, sinó, l'organització política on convergeixin, en el curs del procés revolucionari, la major quantitat possible de voluntats obreres i populars, perquè es mostra capaç d'elaborar, en constant contrast amb les altres organitzacions del moviment obrer i popular, les consignes més justes, els anàlisis més exactos, les orientacions més encertades. Concebem aquest partit com un instrument de síntesi permanent, on es reuneixin l'experiència del passat, el saber teòrico-polític dels elements més capacitats, l'aportació constant d'experiències de lluita de les masses en els diferents terrenys.

Aquest partit ha de ser una organització totalment democràtica i totalment disciplinada. Democràtica per rebuig de tota forma d'instrumentalització d'un nucli dirigent auto-reproduït per mecanismes de cooptació —tret orgànic característic de les organitzacions estalinistes—; per la pràctica d'una deliberació permanent a tots els nivells orgànics; per l'electivitat i revocabilitat reals de tots els càrrecs de responsabilitat i direcció; per la llibertat total de discussió —fins i tot de formació de plataformes polítiques discrepants en períodes de congrés—. Totalment disciplinada, per la pràctica d'un autèntic centralisme democràtic, amb subordinació de la minoria a la majoria i població estricta dels acords majoritaris.

La relació entre partit i organització de masses del Moviment Obrer i popular ha de partir del respecte estricte del principi d'autonomia de decisió de cadascú. Això implica el rebuig, no sols teòric sinó pràctic, de la concepció de les organitzacions de masses com a "corretges de transmissió" del partit. Implica així mateix, el rebuig de concebre les organitzacions de masses com a formes de lluita estrictament sectorial i limitada.

A l'aliança —ulterior a un acord explícit i profund sobre els objectius— entre organitzacions de masses i forces polítiques del moviment obrer i popular, es troba precisament la base instrumental per anar cap a la revolució socialista.

Sense conscienciació, la mobilització i l'organització de les masses obreres i populars no hi ha marxa cap al socialisme. Per això la formació d'unes potents organitzacions de masses, obreres i populars, ha de ser una preocupació essencial dels socialistes.

Aquestes organitzacions de masses es desenvolupen avui al nostre país, i en primer lloc, en el terreny de l'explotació de la classe obrera, essencialment en forma de comissions obreres; però també en altres terrenys diversos on pren cos la lluita de classes: en el món pagès, entre els estudiants i els ensenyaments, en el camp dels conflictes urbans i de la problemàtica dels barris, dels sectors professionals (metges, advocats, etc.), en el món de la cultura i de la formació, etc.

L'objectiu essencial de les organitzacions de masses és el desenvolupament de la lluita de masses als diversos camps d'enfrontament entre explotats i explotadors. En aquest sentit, la seva acció és política i revolucionària, ja que acaba sempre per posar en qüestió el poder i la mateixa existència de les classes dominants.

No obstant això, hi ha una condició essencial per a una autèntica eficàcia revolucionària de les organitzacions de masses: el seu caràcter unitari. Només si l'organització de masses sap ser un portaveu lleial de les aspiracions concretes del sector social explotat que tracta de representar, adquirirà una força i un paper plenament revolucionaris. Això vol dir que l'organització de masses no pot representar un partit, no pot estar subordinada a un partit, sinó que ha de representar —subordinant-s'hi democràticament el sector social específic. L'autonomia, no solament formal sinó real, de les organitzacions de masses davant els partits obrers i populars és una condició necessària per a una estratègia revolucionària.

Per això creiem que cal combatre les tradicions reformistes i estalinistes que coincideixen en la concepció de les organitzacions de masses com a instruments fidels de la política del partit.

A les organitzacions de masses han de confluïr els militants polítics els sindicals, els no enquadrats, elaborant-hi conjuntament, d'una forma autònoma i democràtica, la línia d'actuació. El paper dels militants polítics, evitant tota instrumentalització, ha de consistir a fer valer raons, a discutir democràticament les implicacions polítiques de les lluites a propiciar una unitat sòlida entre les organitzacions polítiques revolucionàries i les organitzacions de masses, basada en una convergència de criteris i de lluites que faci possible d'avançar unitàriament al socialisme.

Document d'estudi i reflexió del Partit Socialista Francés; CONGRES DE PAU, 1975.

UN GRAN PARTIT SOCIALISTA

1. Un partit al servei dels treballadors

El Partit Socialista no té com a finalitat la d'exercir les responsabilitats governamentals per arreglar el afers de la burgesia, sinó la de prendre el poder per conduir França cap al socialisme amb l'acord d'una majoria.

L'aplicació d'un programa comú de govern i la concreció pràctica d'una transició cap al socialisme estan subordinades a l'existència d'un partit socialista vigorós, popular i democràtic. Aquest ha de representar un punt de polarització al voltant d'un projecte autogestionari, de cara a reforçar les possibilitats d'un govern d'Unió de l'esquerra. Per tant, ha d'estar present entots el terrenys de lluita i a tots els nivells de l'activitat social.

La unificació d'aquestes lluites diverses només és possible en un combat polític global. Un Partit Socialista té precisament per missió la d'assegurar un lligam permanent entre mobilització de masses i lluita política, condició indispensable d'una estratègia anticapitalista.

La Dreta pot permetre's de reduir una organització política a alguns aparells electorals destinats a assegurar, a través d'alguns clans i d'algunes persones, la promoció de nous equips governamentals. L'Esquerra no, per tal com el seu projecte no es limita pas a un accés al poder, perquè implica una transformació profunda de les estructures econòmiques i polítiques d'aquest país.

A part de les funcions de potenciació, d'unificació de les lluites i de preparació per a l'acció governamental, un partit polític que vulgui complir enterament la seva missió ha d'assumir també unes altres funcions:

- una funció de memòria selectiva d'experiències, d'elaboracions estratègiques, de recerques anteriors del moviment obrer. Sense ella, els militants socialistes haurien de partir de zero en cadascuna de les accions que duguessin a terme;

- una funció de trobada per als homes i les dones que militen en sectors diferents i que no poden efectuar la seva missió si no disposen d'un lloc i confrontació: així podran ser evitades les divisions entre elegits i militants, entre "dirigents" i "dirigits", entre treballadors manuals i treballadors intel·lectuals, que caracteritzen la divisió social del treball dins els sistemes capitalista;

- una funció de síntesi i d'elaboració col·lectiva. Es presenta aleshores la concepció del treball intel·lectual necessari com una funció de tothom, i no pas únicament dels intel·lectuals dintre el Partit.

A més, el Partit, tot fent la síntesi entre allò que és desitjable i allò que és possible, tot elaborant les seves opcions, ha de presentar les alterna-

tives serioses que constiueixen un trencament seriós amb el sistema capitalista i preparar-se per a assumir responsabilitats de cara al problema del poder.

La utilització d'un programa governamental no és únicament la d'uns homes presidint-ne l'aplicació, sinó la del conjunt de l'organització a tots els seus nivells. En aquests moments seria erroni de pensar que el conjunt de batalles a lliurar pot i ha de ser realitzat únicament pels partits. Unes altres organitzacions —en particular els sindicats i diverses associacions (familiars, culturals, locals, etc.)— tenen un paper essencial. Totes aquestes organitzacions, si no tenen part en les responsabilitats governamentals, han d'intervenir en l'elaboració d'un projecte de societat i contribuir als debats estratègics del conjunt de l'Esquerra. Cal buscar, aleshores, la unitat d'acció dels partits i d'altres organitzacions, tot respectant la seva especificitat i la seva autonomia, per tal d'iniciar així un veritable front de classe.

2. Per una mobolització del Partit

Quatre objectius precisos poden ser fixats als socialistes per als dos anys propers:

A) Per un enfortiment de la militància: accentuar la nostra participació a les lluites socials;

B) Per consolidar la base de classe del Partit, incrementar les nostres forces en el sector de la producció;

C) Millorar la nostra organització;

D) Per la formació, acollir més bé els nous adeptes, mantenir la feina dels militants i preparar-se per a les futures circumstàncies.

A partir d'aquests objectius, aquí són sotmeses unes propostes concretes als militants, als sectors, a les federacions i al congrés.

A. Per un enfortiment de la militància, accentuar la nostra participació a les lluites socials

L'acció militant de sectors socialistes ha estat dominada sovint, en aquests anys darrers, per temes generals ("pel socialisme") o electorals ("vèncer el poder"). En el període actual cal orientar preferentment cap a temes més concrets l'acció militant dels socialistes, i donar prioritat a la participació activa a les lluites socials a nivell local i a les empreses:

—solidaritat activa de seccions i federacions a l'ocasió de cada conflicte social;

—participació activa dels militants a les organitzacions, a les associacions i els grups de lluita sobre els problemes concrets (qualitat de la vida, consum, medi ambient, la condició de la dona, escoles, acció cultural, etc.). Aquests militants duren també a cap una acció local dins el marc del treball del seu sector, a través de grups d'intervenció propis del Partit, militant sobre l'un o l'altre d'aquests problemes. Aquests grups podran coordi-

nar-se progressivament a tots els nivells, departamental, regional i nacional;
—presa en compte de les reivindicacions que van en el sentit d'una descentralització real, en particular les de les minories per al reconeixement de la pròpia identitat.

Es procurarà, entorn d'aquests problemes, la unitat d'acció amb aquelles organitzacions de masses que es defineixen socialistes, sempre respectant l'autonomia de cada participació.

B. Per consolidar la base de classe del Partit, incrementar les nostres forces al sector de la producció.

Per als qui contribueixen al desenvolupament del socialisme, un Partit Socialista és l'eina que es procuren els qui pateixen més directament l'explotació i dominació capitalistes. Aquesta tasca només pot aconseguir-la si la seva base pròpia social és prou obrera i popular. Això no resulta fàcil: l'estructura de la vida política francesa, les conseqüències de la divisió social del treball, constitueixen obstacles per a l'allistament polític de militants d'empreses i del sector agrícola.

El Partit Socialista es caracteritza doncs, fonamentalment, per la voluntat de donar una veritable prioritat política i material a la seva implantació als llocs de treball. Però aquesta voluntat només llevarà fruit si el Partit crea en el seu interior els elements d'equilibri prou forts per a compensar la gran desigualtat d'accés a l'expressió política que caracteritza els règims capitalistes: desenvolupament prioritari dels sectors d'empresa i agrícola, alternatives culturals i financeres que permetin alhora la informació i la formació dels militants, accés a càrrecs de responsabilitat, en particular a les dones, als obrers, als agricultors, que són els més afectats per la desigualtat econòmica i cultural. Aquest treball ha de desembocar en la creació de seccions o grups d'empresa a cada empresa o establiment de més de mil assalariats.

Caldrà orientar amb prioritat la propaganda de les federacions i de les seccions cap a les empreses, amb el suport actiu del Partit a les lluites socials a nivell local i, en particular, amb la participació activa dels elegits locals.

Aquesta acció conduirà el Partit a desenvolupar relacions privilegiades amb les organitzacions sindicals. Aquestes relacions han d'establir-se tot respectant la independència dins la solidaritat. Independència de cadascú en l'elaboració de la seva anàlisi, de la seva estratègia, del seu projecte i de les seves pròpies decisions. Solidaritat perquè l'adversari de classe és el mateix i les decisions dels uns i dels altres s'interfereixen constantment.

El PS refusa tota concepció de les relacions partit-sindicat que tendeixi a subordinar el sindicat al partit i viceversa. La funció del sindicalisme es expressar les aspiracions dels treballadors, assumir-ne les reivindicacions, lluitar per la transformació de les relacions socials.

A través de la seva història, el sindicalisme ha demostrat que, per assumir la totalitat de les seves responsabilitats, no pot negligir la repercussió política de les seves lluites. Però és funció del Partit la de plantejar la qües-

tió del poder polític.

1. Adaptar els organismes responsables al desenvolupament del Partit

El desenvolupament del Partit i la integració dintre d'ell de tots els corrents del socialisme demanen una adaptació de les seves estructures. Per assegurar una justa representació dels diversos corrents, ha estat demanada dins els termes estatutaris la revisió de l'article 34, relatiu al Comitè director, per tal que el Congrés pugui decidir d'augmentar el nombre dels seus membres. El Comitè director es reunirà cada dos mesos dos dies consecutius en sessió ordinària per debatre els grans dossiers polítics. La mateixa inquietud d'integrar àmpliament tots els corrents a la vida del Partit requerirà una Oficina executiva més nombrosa, que pugui assegurar convenientment aquesta representació. La Convenció nacional ordinària es reunirà aleshores cada any en l'interval entre dos Congressos ordinaris, per valorar l'actuació dels organismes centrals.

Cada organisme de direcció i execució de la secció del secretariat nacional del Partit compendrà una secretària responsable, encarregada dels problemes de la condició femenina a la societat i al Partit Socialista, dotant-se de tots els ajuts necessaris.

2. Dotar-se de nous mètodes

L'activitat de les permanents és una de les raons de l'eficàcia de certes federacions departamentals del Partit Socialista. Aquesta situació pot, mitjançant un esforç sostingut, ser estesa tenint com a objectiu: "una federació, un local, una permanent".

Certs membres del Comitè director s'encarregaran d'informar regularment les federacions i de prosseguir el treball d'aquestes, perquè les seccions locals o d'empresa mantinguin una activitat permanent, sense limitar-se als períodes de crisi o electorals.

Disposar d'un local apareix com a condició necessària per a assegurar la continuïtat de l'acció.

Cada federació ha de disposar de mitjans per a coordinar l'acció militant entre les diferents seccions i amb les direccions nacionals. Una permanent podrà encarregar-se d'una gran part de les qüestions tècniques.

3. Potenciar una regionalització del Partit

Això implica un suport constant del Partit a les lluites regionals. Han de crear-se comitès regionals. Es compondran de dos representants per federació i hauran de reunir-se, com a mínim, cada mes.

Els membres socialistes dels consells regionals elegiran els delegats que s'associaran al treball dels comitès regionals. Aquests delegats es reuniran així mateix en el si d'una Conferència de delegats de regió.

D. Per la formació, acollir més bé als nous adeptes

1. La importància del flux d'adhesions registrat des de fa alguns mesos imposa la necessitat d'una *àmplia campanya de formació* dins els sectors perquè puguin convertir-se en militants actius:

—utilització d'una part suficient del pressupost del Partit en aquesta formació;

—creació d'un període de formació de llarga durada (d'1 a 4 setmanes), durant el qual els militants rebran una indemnització per la pèrdua de salari;

—desenvolupament massiu dels mètodes audiovisuals per assegurar la formació descentralitzada a les federacions i els sectors.

2. Fer costat a la feina dels militants, particularment a les empreses, amb una formació adaptada: la nova orientació de la militància a les lluites dins i fora de la producció imposa una adaptació continuada dels militants a noves situacions, en funció del propi treball polític a les empreses o als barris.

3. Preparar les futures eleccions, especialment amb la formació de candidats i candidatures.

L'evolució actual de la vida política, les noves situacions que naixeran de l'acció dels militants socialistes, ens imposen la necessitat de preparar-nos per a les pròximes eleccions. Eleccions que poden convertir-se en un triomf si els objectius proposats més amunt són perseguits i aplicats.

Per preparar aquestes victòries, el Partit ha d'assegurar des d'ara la formació política dels equips que s'encarregaran del debat electoral. La victòria electoral a nivell dels municipis, dels cantons o de les circumscripcions legislatives no serà pas la d'un candidat, sinó la de tots els militants del Partit que realitzen una feina constant en les lluites diàries dels treballadors.

Aquesta tasca no ha de ser deixada per al darrer moment. Si és duta a terme metòdicament, permetrà d'enllaçar millor que no pas en el passat la pràctica militant diària i l'acció que exigeix un període electoral.

1. A. GRAMSCI: *La Política i l'Estat modern.* 1971.

La qüestió de saber quan està format un partit, és a dir quan té una tasca precisa i permanent, dóna lloc a moltes discussions i, sovint a una mena d'orgull no menys ridícul i perillós que "l'orgull de les nacions" de que parla Vico. Bé és cert que es pot dir que un partit mai no està format, en el sentit que tot desenvolupament crea noves tasques i missions i també en el sentit que, per alguns partits, és certa la paradoxa que només estan plenament formats, només són complets, quan ja no existeixen, és a dir: quan la seva existència resulta històricament inútil. Així, posat que tot partit és solament una nomenclatura de classe, és evident que, per al partit que es proposa d'anul·lar la divisió en classe, la seva perfecció i la seva plenitud consisteixen a haver deixat d'existir, perquè ja no existeixen classes ni, per tant, l'expressió d'aquestes. Però volem referir-nos aquí a un moment particular d'aquest procés de desenvolupament, al moment que segueix aquell en què un fet pot existir o no existir, en el sentit que la necessitat de la seva existència encara no és "peremptòria", sinó que depèn en "gran part" de l'existència de persones d'un extraordinari poder volitiu i d'una extraordinària voluntat.

¿Quan es fa "necessari" un partit, històricament? Doncs quan les condicions del seu "triomf", del seu inevitable fer-se Estat es troben, almenys, en vies de formació i deixen preveure normalment els seus desenvolupaments ulteriors. Però ¿quan pot dir-se, en aquestes condicions, que un partit no pot ser destruït amb mitjans normals? Per respondre a això cal desenvolupar un raonament: perquè existeixi un partit cal que conflueixin tres elements fonamentals (és a dir: tres grups d'elements):

1. Un element difús, d'homes comuns, mitjans, la participació dels quals ve determinada per la disciplina i la fidelitat, no pas per l'esperit creador i altament organitzatiu. Sense ells, el partit no existiria certament, però també és veritat que "només", amb ells, el partit tampoc no existiria. Són una força en la mesura que hi ha qui els centralitza, organitza, disciplina; si mancava aquesta força cohesiva, s'escamparien o s'anul·larien en un polsim impotent. No es nega pas que cadascun d'aquests elements pugui convertir-se en una de les forces cohesives, però s'én parla precisament en el moment en què no ho són ni estan en condicions de ser-ho, o bé si ho són és únicament en un cercle limitat, políticament ineficient i sense conseqüències.

2. L'element cohesiu principal, que es centralitza en l'àmbit nacional, que dóna eficiència i potència a un conjunt de forces que, si s'abandonessin a elles mateixes, no contarien per a res o gairebé res; aquest element està dotat d'una força altament cohesiva, centralitzadora i disciplinadora, i també —potser per això mateix— inventiva, si s'entén "inventiva" en un determinat sentit, segons certes línies de força, certes perspectives, certes premisses—. És veritat que aquest element, per ell mateix, tampoc no formaria el partit, però el formaria més que no pas el primer element que consideràvem. Es parla de capitants sense exèrcit, però, en realitat, és més fàcil

formar un exèrcit que formar capitants. Ho demostra el fet que un exèrcit ja format és destruït si hi manquen els capitants, mentre que un grup de capitants que estiguin d'acord entre ells i tinguin fins comuns no triguen a formar un exèrcit, fins i tot quan aquest és totalment inexistent.

3. Un element mitjà que articula el primer element amb el segon, que els posa en contacte, no solament "físic" sinó també moral i intel·lectual. En la pràctica, per a cada partit existeixen "proporcions definides" entre aquests tres elements i s'arriba al mateix d'efecàcia quan aquestes "proporcions definides" s'acompleixen.

Per totes aquestes consideracions, es pot dir que un partit no pot ser destruït amb mitjans normals quan, en existir necessàriament el segon element —el naixement del qual està lligat a l'existència de les condicions materials objectives (i, si aquest segon element no existeix, és inútil tot raonament), encara que sigui en un estat dispers i fluid, no poden deixar de formar-se els altres dos, el primer del quals forma necessàriament el tercer, com a continuació i mitjà d'expressió seus.

Perquè passi això cal que s'hagi format la convicció fèrria que és necessària una determinada solució dels problemes vitals. Sense aquesta convicció no es formarà el segon element, la destrucció del qual és la més fàcil pel caràcter reduït del seu nombre; però cal que aquest segon element, si és destruït, hagi deixat com a herència un ferment que permetrà la seva producció. ¿I on subsistirà més bé aquest ferment, on podrà formar-se millor que en el primer i el tercer d'aquest element, que són, evidentment, els més homogenis respecte al segon? Per això és fonamental l'activitat del segon element per a la constitució d'aquests elements. El criteri per a jutjar el segon element haurà de ser buscat: a) en allò que fa realment; b) en allò que prepara, davant la hipòtesi de la seva destrucció. És difícil de dir quin d'aquests dos fets és més important. En la lluita sempre s'ha de preveure la derrota; per això la preparació dels propis successors és un element tan important com tot allò que es fa per tal de vèncer.

INDEX

Presentació	1
D. Motchane i J.P. Chevènement: "Clefs pour le socialisme". 1973	9
D. Motchane i J.P. Chevènement: "Clefs pour le socialisme". 1973	26
L. Basso: "Sindicalisme i política".	33
Claude Lefort. "Què és la burocràcia?"	34
J. Stalin. "Fundaments del leninisme." 1975.	40
Lucien Laurat. Pròleg a l'escrit de Rosa Luxemburg. "Marxisme, reformisme i leninisme".	51
Georg Luckácks. "Lenin" 1968	57
Manifest 72. "Moviment Socialista de Catalunya.	67
"Document d'estudi i reflexió del Partit Socialista Francès"; Congrés de Pau, 1975	70
A. Gramsci: "La política i l'Estat modern". 1971	75

